

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Porovnání japonské a korejské mytologie

A Comparison of Japanese and Korean Mythologies

Olomouc 2017 Kristina Štěničková

Vedoucí práce: Mgr. Sylva Martinásková, Ph. D.

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2016/2017

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Japonská filologie (JAPF)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
ŠTĚNÍČKOVÁ Kristina	Sadová 250, Hradec Králové - Malšova Lhota	F13466

TÉMA ČESKY:

Porovnání japonské a korejské mytologie

TÉMA ANGLICKY:

A Comparison of Japanese and Korean Mythology

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D. - ASJ

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Tato bakalářská práce se primárně zaměřuje na podobnosti a odlišnosti stvořitelských mýtů Japonska a Koreje. Spisy, se kterými nejvíce pracuji, jsou Kodžiki a Samguk jusa. Protože jsou si obě země geograficky blízké a Japonsko bylo v kontaktu s Korejským poloostrovem a královstvím Pakče už od konce období Jajoi, mohli si navzájem vypůjčit několik motivů pro vylepšení svých mýtů. Pro lepší porozumění vlivů obou zemí je nastíněno i historické pozadí. Dále práce porovnává i ostatní mýty a v případech odlišnosti hledá určité spojení s jinou kulturou.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

FIALA, Karel. Kodžiki: kronika dávného Japonska. 2. opr. vyd. Praha: ExOriente, 2013. ISBN 978-80-905211-0-0.
LÖWENSTEINOVÁ, Miriam; ZEMÁNEK, Marek. Samguk jusa: nepominutelné události Tří království. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-176-7.
CHOI, Won-Oh. An Illustrated Guide to Korean Mythology. Folkestone: Global Oriental Ltd., 2008. ISBN 978-1-905246-60-1.
WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta; LÖWENSTEINOVÁ, Miriam. Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-265-1.
STORMOVÁ, Rachel. Encyklopedie východní mytologie: legendy Východu. Dobřežovice: Rebo, c2000. ISBN 80-7234-152-9.
ROBERTS, Jeremy. Japanese mythology A to Z. 2. vyd. c2010: Chelsea House, New York. ISBN 978-1-60413-435-3.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem
vedoucího diplomové práce a jen s použitím uvedených pramenů a literatury.*

V Olomouci dne

Podpis

Anotace

Tato bakalářská diplomová práce se primárně zaměřuje na podobnosti a odlišnosti stvořitelských mýtů Japonska a Koreje. Spisy, se kterými nejvíce pracuji, jsou *Kodžiki* a *Samguk jusa*. Protože jsou si obě země geograficky blízké a Japonsko bylo v kontaktu s Korejským poloostrovem a královstvím Pekče už od konce období Jajoi, mohly si navzájem vypůjčit několik motivů pro vylepšení svých mýtů. Pro snazší porozumění vlivů obou zemí je nastíněno i jejich historické pozadí. Dále práce porovnává i jiné mýty obsažené v kronikách a hledá určité spojení s jinými kulturami.

Klíčová slova: japonská mytologie, korejská mytologie, šintó, šamanismus, mýty o stvoření, zakladatelské mýty zemí, mytologéma, historický kontext Japonska a Koreje.

Abstract

This thesis focuses primarily on the similarities and differences of creation myths in Japan and Korea. The main written sources are chronicles *Kojiki* and *Samguk yusa*. Because both countries are geographically close to each other and Japan has been in contact with the Korean Peninsula and the Kingdom of Baekje since the late Yayoi period, it is possible, that these two countries could borrow several myth themes from each other. For better understanding the relations and influences of both countries, the historical context is also included. This thesis also compares other Japanese and Korean myths and seeks for connections and parallels with myths of other countries.

Key words: Japanese mythology, Korean mythology, shintō, shamanism, creation myths, country founding myths, mythologem, historical context of Japan and Korea.

Počet stran: 46

Počet znaků: 85476

Počet titulů použité literatury: 26

Ráda bych poděkovala vedoucí své práce Mgr. Sylvě Martináskové, Ph. D., za cenné rady, věcné připomínky, vstřícnost při konzultacích a odborné vedení při vypracování bakalářské práce.

Obsah

Anotace.....	4
Ediční poznámka	7
Úvod	8
1 Historický kontext Japonska a Koreje	10
1.1 První styky Japonska a Koreje od 3. století n. l.	10
1.2 Vliv Číny na Korejský poloostrov od 3. stol. př. n. l. do 10. stol. n. l.	13
1.3 Vliv Číny na Japonsko od 3. století př. n. l. do 10. století n. l.	15
2 Úvod do mytologie	17
2.1 Mýty o stvoření světa.....	18
2.2 Náhled do japonské mytologie	19
2.3 Náhled do korejské mytologie	20
3 Komparace japonského a korejského stvořitelského mýtu	22
3.1 Japonský mýtus stvoření světa.....	22
3.2 Korejský buddhistický mýtus o stvoření světa	23
3.3 Porovnání stvořitelských mýtů	24
4 Souboj o vládu na zemi	27
4.1 Amaterasu a Susanoo.....	27
4.2 Maitréja a Šákjamuni	28
4.3 Porovnání mýtů.....	29
5 Mýty o zakladatelích zemí.....	30
5.1 Ko Čoson a zakladatel bájný Tangun	30
5.2 Kogurjo a zakladatel Čumong	31
5.3 Silla a zakladatel Hjokkose.....	32
5.4 Stát Karak a král Suro.....	33
5.5 Ninigi no mikoto, vnuk bohyně Amaterasu.....	34
5.6 Porovnání mýtů.....	34
6 Mýtus o Jonorangovi a Seonjo	38
6.1 Podoba s mýtem o vylákání bohyně Amaterasu z jeskyně.....	38
6.2 Paralela japonského příběhu o Ame no Hihokovi	39
Závěr.....	41
Seznam pramenů a literatury	44

Ediční poznámka

V práci je použita česká transkripce japonských výrazů a jmen, japonská jména jsou psána japonským způsobem, tedy první příjmení a poté osobní jméno. Stejně tak byla použita česká transkripce korejských a čínských jmen a výrazů. Japonská příjmení jsou uvedena v nepřechýleném tvaru a skloňována jsou pouze osobní jména. Japonské, korejské a cizí výrazy jsou opatřeny kurzívou, stejně jako názvy děl. Přímé citace jsou uváděny v uvozovkách. Pojmem Korea je myšlen Korejský poloostrov, Japonsko pak většinou odkazuje k oblasti ostrova Kjúšú. Není-li v poznámkovém aparátu uvedeno jinak, je text vytvořen na základě vlastního překladu autorky diplomové práce.

Úvod

Korejský poloostrov a Japonsko, díky své geografické blízkosti, navázaly vzájemné styky už ve 3. století n. l. a v dávných dobách přistěhovalci přicházeli na japonské ostrovy z Polynésie, především však z Číny a Korejského poloostrova. Tady vyvstává otázka, jak moc se tyto oblasti, dříve rozdělené na různá království, ovlivňovaly. Navíc japonština a korejština jsou oba izolované jazyky, které patří k altajské jazykové skupině. Gramatické podobnosti mezi těmito dvěma jazyky jsou značné a nelze se vyhnout myšlence, že kdysi existoval jeden jejich společný prajazyk. Je velice pravděpodobné, že různé legendy a mýty mají společné jádro, které se šířením na korejské a japonské území pozměňovalo dle místní kultury. Svoji roli při vzniku mýtů hrálo Čínské impérium, které významně ovlivňovalo zejména severní část Korejského poloostrova, zatímco kontakty poloostrova s Japonskem probíhaly na jeho jihu. Z tohoto důvodu se domnívám, že korejské mýty se budou v určitých aspektech podobat mýtům čínským, které jsou staršího původu.

V oboru srovnávací mytologie byly provedeny mnohé výzkumy, které se však zaměřovaly především na mýty indoevropských jazykových skupin. V českém prostředí je přínosem *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*¹, která popisuje vývoj mytologických a náboženských systémů obou zemí, a rozebírá různé prvky, ale sama jako taková mýtické příběhy nesrovnává. Relevantních studií zabývajících se komparací mýtů těchto dvou zemí existuje minimum, a proto jsem se rozhodla tyto dva mytologické systémy ve své práci srovnat.

Cílem této bakalářské práce je porovnat vybrané japonské a korejské mýty s případným zjištěním podobností s různými mýty ostatních zemí. Na základě podrobnějšího popisu vybraných mýtů rozebírám jejich podobnosti a odlišnosti. Obecně existují tři mytologické teorie, které se zabývají otázkou, jak se mýty mohly šířit. První je polygeneze, vznik podobných mýtů na různém území nezávisle na sobě, druhou je difúze, rozšiřování se z kultury do kultury a třetí je monogeneze, která sleduje mýtické látky do minulosti ke společnému základu.²

Ve své práci se konkrétně zabývám srovnávací mytologií Japonska a Koreje, která hledá společné motivy a prvky těchto dvou kultur. Postupně je analyzuji a jelikož existují motivy mýtů, které se opakují napříč světem a časem, hledám asociace nejen mezi

¹ Viz WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta; Miriam LÖWENSTEINOVÁ. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*. 1. vydání. Praha: Libri, 2006.

² PUHVEL, Jaan. *Srovnávací mytologie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 13.

japonskými a korejskými mýty, ale pokusím se najít mýty z jiných zemí s podobnou tematikou. Protože existuje nespočet různých mýtů, není lehké pojmout všechny materiály. Proto vybírám mýty, které patří mezi ty nejstarší, a tedy nejvíce originální, podobné nebo ke Koreji a Japonsku geograficky blízké mytologické představy, a to především v Číně, která je oběma zemím geograficky nejbližší. Z důvodu nespočetného množství různých mýtů nelze pojmout všechny materiály, a proto vybírám ty mýty, jež patří k těm nejstarším, a tedy i nejvíce originálním, či mýty, které obsahují jistou paralelu k mýtům korejským a japonským. Snažím se též zohledňovat geografickou blízkost ke Koreji a Japonsku, kde lze očekávat podobnost mytologických představ, a to především v Číně, která je oběma zemím nejbližší.

Předtím, než se začnu soustředit na konkrétní mýty, je potřeba nejdříve stručně objasnit, co mytologie je a čím se zabývá. Dále se práce věnuje historickému kontextu Japonska a Koreje a vlivu Číny na obě země. Následuje stručný nástin charakteristik obou mytologických celků a mýty stvořitelské, které jsou vybrány proto, že bývají nejznámější a nejoriginálnější. Poté jsou rozebírány mýty o soupeření božstev o moc a vládu, což patří mezi časté motivy světových mýtů. Mezi další porovnávané mýty patří mýty o zakladatelích království, které jsou pro původní náboženskou víru stěžejní. Poslední rozebíraný mýtus o Jonorangovi a Seonjo pochází z korejské kroniky *Samguk jusa* a nápadně se shoduje s mýtem o Ame no Hihokovi z japonské kroniky *Kodžiki*. Dále příběh tvoří částečnou paralelu s mýtem o bohyni Amaterasu a jejím vylákáním z jeskyně. Právě kroniky *Samguk jusa* a *Kodžiki* jsou primárními zdroji, se kterými pracuji.

1 Historický kontext Japonska a Koreje

Pro lepší pochopení vztahů mezi Japonskem, Koreou, ale i Čínou je nutné shrnout jejich styky na pozadí dějin. Nejdůležitějšími mezníky historie v tomto kontextu jsou raná období vzniku Japonska a Koreje, následně je stručně nastíněn neméně podstatný vliv Čínského impéria na obě země.

1.1 První styky Japonska a Koreje od 3. století n. l.

Počáteční kontakty Japonska a Koreje sahají do 3. století př. n. l. Z archeologických nálezů vyplývá, že z Korejského poloostrova přišel na sever japonského ostrova Kjúšú lid, který přinesl kulturu Jajoi, jež se dále rozšířila na ostrovy Honšú a Šikoku. Přistěhovalci z pevniny s sebou přinesli pokročilý způsob pěstování rýže, který pravděpodobně převzali z Číny.³

Další významné zmínky o japonsko-korejských vztazích pochází ze 3. století n. l., které spadá pod japonské období Kofun (3. – 6. či 7. stol.), nazývaného mohylová kultura z důvodu budování mohyl jako součásti hrobek vládců. O spřízněnosti a vzájemném přejímání prvků kultur dále vypovídá objevení několika set mohylových hrobek na korejském území bývalé říše Kogurjo, která se nacházela na severu poloostrova. Tyto mohyly jsou korejsky hromadně nazývány *kobun*.⁴ O kontaktu Japonska s Koreou svědčí nejen železná výzbroj, ale také přítomnost koní, kteří se na japonských ostrovech původně nechovali a byli dovezeni pravděpodobně právě z Korejského poloostrova. Kromě toho byly v nalezištích ze stejné doby na území Koreje a Japonska nalezeny takzvané „zakřivené drahokamy“ (jap. *magatama*, kor. *kogok*), sloužící jednak jako rituální předměty k přilákání božstva a zároveň i jako šperk. V Koreji pak byly používány při šamanistických rituálech.⁵

První korejský záznam o vpádu japonských vojsk do království Silla se datuje k roku 249. Není však jisté, kdo tento útok vedl, zda to byl předchůdce královny Himiko

³ BOHÁČKOVÁ, Libuše; WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Vějíř a meč: kapitoly z dějin japonské kultury*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987, s. 29–30.

⁴ Na území Korejského poloostrova se nacházela tři království, která vznikala postupně od roku 313 n. l., a to na Kogurjo, Pekče a Silla. Korejské *kobuny* na rozdíl od japonských *kofunů*, se vyznačovaly vnitřním zdobením hrobek malbami. Pokud tedy v Japonsku nacházíme hrobky zdobené, došlo k jejich výstavě pod vlivem Korejců.

⁵ REISCHAUER, Edwin O.; CRAIG, Albert M. *Dějiny Japonska*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 8–9; JANOS, Jiří. *Japonsko a Korea: dramatické sousedství*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007, s. 41.

(žila v letech 170–248?), sama královna či její nástupce.⁶ Čínské písemné důkazy o kontaktu Koreje a Japonska přináší také kronika *Wej*, která vznikla před rokem 297. Japonský vládce si měl podrobit kromě jiných států i jih Korejského poloostrova, který byl ekonomicky vyspělejší. Již ve 3. století bylo přineseno z pevniny do Japonska čínské znakové písmo prostřednictvím korejského učenice Waniho ze státu Pekče.⁷ Ve 4. století byl podle korejské verze ze státu Pekče vyslán na japonské ostrovy v čele vojsk Homuta wake (nynější Honda), posmrtným jménem Ódžin. Dle japonského výkladu byl ve skutečnosti muž jménem Homuta wake synem císařovny Džingú a císaře Čúai⁸. Císařovně Džingú se mělo podle mýtu zjevit božstvo a vybídnout ji, aby si zemi daleko na západě podrobila. Čúai tomu ale odmítl uvěřit a téhož dne zemřel. Tehdy těhotná císařovna Džingú oddálila svůj porod a vydala se na cestu na Korejský poloostrov, kde si podrobila krále Silly a Pekče. Po návratu se jí narodil syn Homuta wake.⁹

Dle kroniky *Nihon šoki* (též *Nihongi*) mělo Japonsko v období Jamato¹⁰ ve svém područí v korejském státě Kaja¹¹ državu Mimana (též Imna), přes kterou udržovalo přátelské styky s královstvím Pekče. Japonsko společně s královstvím Pekče podnikalo nájezdy na vznikající království Silla. Stát Kaja byl však v roce 562 zničen sillským králem Činhungem a stal se součástí sillského království.¹²

Opomenout nelze teorii Egamiho Namia z roku 1948 o *kiba minzoku*¹³, ozbrojených jezdcích na koních, kteří se do Japonska dostali ze severní Asie.¹⁴ Podle ní vládnoucí rod země Jamato, který si podrobil okolní kmenové státy, pocházel z pevniny, právě z kmene tzv. jezdců na koních, který se stal vládnoucí vrstvou v Jamatu. Tento kmen mohl pocházet z Pekče anebo mandžuského státu Pujo, který byl nomádkým kmenovým státem.¹⁵

⁶ WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie. 2, Jihovýchodní Asie, Čína, Korea a Japonsko. 2., rozš. a zrev. vydání*. Bratislava: CAD Press, 2008, s. 271.

⁷ LABUS, David. *Japonsko – Stručná historie států*. 1. vydání. Praha: Libri, 2009, s. 16–17; REISCHAUER a CRAIG, 2000, s. 10–11.

⁸ Čúai vládl v letech 192–200 a byl 14. japonským císařem.

⁹ JANOS, Jiří. *Japonsko a Korea: dramatické sousedství*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007, s. 40–42.

¹⁰ Období Jamato trvalo přibližně od roku 250 do roku 710. Japonsko si svoji državu ve státě Kaja udrželo nejspíše až do první poloviny 6. století.

¹¹ Území konfederativního státu Kaja se nacházelo mezi Pekče a Sillou a existovalo v letech 42–532 n. l.

¹² ECKERT, Carter J. *Dějiny Koreje*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 25.

¹³ Egami Namio (1906–2002) byl významný japonský archeolog a svoji teorii napsal v *díle Kiba minzoku kokka: Approach to Japanese ancient history* (騎馬民族国家：日本古代史へのアプローチ).

¹⁴ Janoš uvádí, že Namio Egami svoji teorii podložil tím, že v hrobkách z pozdního období Kofun byly nalezeny malby koní, které se na začátku tohoto období nikde doposud nevyskytovaly.

¹⁵ BOHÁČKOVÁ a WINKELHÖFEROVÁ, s. 41.

Gari Ledyard dokonce tvrdil, že jezdcí na koních připluli z Korejského poloostrova, konkrétně Mimany, během 4. a 5. století a měli se stát původními zakladateli státu Jamato. Jon Covell též hypotézu rozvíjí o původ císařovny Džingú, která měla být princeznou z šamanského státu Pujo. Za teoretický důkaz může sloužit „meč se sedmi ostřími“, který má tvar typický pro šamanskou kulturu a je na něm čínsky napsáno, že byl zhotoven roku 369. Meč byl vyroben v Pekče, jako dar králi státu Jamato, jakožto vazalskému státu, ale japonští historici tvrdí přesný opak.¹⁶ Takovéto spojení mezi zeměmi by vysvětlovalo dobré mezinárodní vztahy, a dokonce vysoké postavení rodu Soga¹⁷. Tento rod byl velkým podpůrcem buddhismu a udržoval si kontakty s Koreou. Všechny zmíněné teorie jsou doposud nedoložené, ale dá se předpokládat, že se v tomto období na japonském území opravdu zahraniční vojenská výprava objevila.¹⁸ Ačkoliv jsou to pouze teorie, přináší podklady k zamyšlení se, že propojenost Koreje a Japonska zasahuje mnohem hlouběji do minulosti a myšlenky a víra možného původního jednotného národa byly předávány dál přes pokolení a jsou reflektovány v různých mýtech.

Korea zůstávala obchodním spojencem Japonska a pramenem přichozích učenců i řemeslníků, především z jižní části poloostrova. Kolem roku 400 poslal král státu Pekče skupinu vzdělavců, kteří s sebou mimo jiné do Japonska přivezli i *Konfuciovy Hovory* a text o tisíci znacích. Do Japonska také plynul proud uprchlických rodin z pevniny, na které se udávaly dynastické změny.¹⁹ Byli mezi nimi řemeslníci jako tkalci, hrnčíři, kováři a zemědělci, kteří byli opravdovým přínosem pro pokrok řemeslnictví a zemědělství v Japonsku. Přicházeli i úředníci, kteří u japonského dvora uplatňovali své schopnosti. Příliv uprchlíků trval až do konce 6. století, kdy korejské skupiny tvořily cechy a ochranu jim poskytovali spříznění lenní páni.²⁰

Dle čínských spisů do Japonska pronikl buddhismus prostřednictvím čínských mnichů již roku 538²¹. Kladně se k nové nauce stavěl císař Kinmei (vládl 540–571) a již zmíněný rod Soga, který později porazil v bitvě na hoře Šigi největšího odpůrce buddhismu, rod Mononobe. Asi největším zastáncem buddhismu byl princ Šótokú, který

¹⁶ JANOS, s. 42–44.

¹⁷ Rod Soga byl v období Asuka (538–710) svojí sňatkovou politikou spřízněn i s císařskou rodinou a měl silné vazby na korejské přistěhovalce.

¹⁸ HENSHALL, Kenneth. *Historical Dictionary of Japan to 1945*. Lanham: The Scarecrow Press, Inc., 2014, s. 157–158; JANOS, Jiří. *Japonsko a Korea: dramatické sousedství*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007, s. 45–47.

¹⁹ Korejský poloostrov se „zmítal boji“ o území a definitivně byla tři království sjednocena Sillou v druhé polovině 7. století. Celé území se jmenovalo Sjednocená Silla.

²⁰ BOHÁČKOVÁ a WINKELHÖFEROVÁ, 1987, s. 49–50.

²¹ Kronika *Nihon šoki* však uvádí, že až roku 552 poslal král státu Pekče japonskému vládci dary v podobě sochy Buddhy Šákjamuniho a několika spisů, doporučujíc novou nauku z Indie.

vydal v roce 604 ústavu o 17 článcích ovlivněnou právě buddhismem a konfucianismem.²² V období Nara (710–784) byl dokonce buddhismus ustanoven státním náboženstvím.

Po staletí probíhala kulturní výměna mezi Japonskem a Korejským poloostrovem pokojně, ale když království Korjo²³, které spojilo pozdní Tři království, uzavřelo smlouvu s mongolskou dynastií Jüan²⁴, začaly se vztahy výrazně měnit. Korjo se muselo účastnit mongolských výprav proti Japonsku. Vzájemné vztahy se ještě více zhoršovaly za vlády korejského krále Kodžonga (1213–1259), kdy asijský kontinent začali sužovat japonští piráti *wakó*. Roku 1350 se stala situace nezvladatelnou. Piráti pustošili vesnice, rolníci přechali do vnitrozemí a vzhledem k těmto okolnostem obyvatelstvo nebylo schopno platit daně v naturáliích. Království Korjo bylo nakonec nuceno provést vojenské tažení.²⁵ Japonsko–korejské vztahy tímto způsobem eskalovaly dále, střetů mezi zeměmi v budoucnu přibývalo. Korea byla roku 1910 Japonskem anektována a do roku 1945 spadala pod japonskou nadvládu, což je další příčinou, proč dosud nejsou jejich vztahy zcela harmonické.

1.2 Vliv Číny na Korejský poloostrov od 3. stol. př. n. l. do 10. stol. n. l.

V období středního neolitu, asi ve 4. tisíciletí př. n. l., byla typická „hřebenová keramika“, která byla nalezena v oblastech od Sibíře až po Japonsko. První zprávy o Korejském poloostrově pochází z čínských záznamů ze stejného období. Tehdy se také železná kultura z Číny smísila s bronzovou kulturou skytsko-sibiřského původu a pronikla do Koreje a z ní dál do Japonska, kde položila základy kultury Jajoi.²⁶

Anály (kor. *Sillok*, popisují události od 14. stol.) z vlády prvních sedmi korejských králů se nedochovaly, a tak základním korejským zdrojem informací o zemi se stává kronika *Samguk sagi* (1145) a *Samguk jusa* (1285). Kroniky se zaměřují na korejská Tři království (kor. *Samguk*), ale také zmiňují první korejskou říši Ko Čoson. Právě ve 2. století se čínský běženec Wej Man zmocnil vlády v Ko Čosonu, který byl pod vlivem Číny. Chanský císař Wu-ti podnikl vojenské tažení do Koreje a roku 108 př. n. l.

²² BOHÁČKOVÁ a WINKELHÖFEROVÁ, 1987, s. 51–53.

²³ V pozdních letech 9. století se Sjednocená Silla rozdělila na tři království, Silla, Pozdní Pekče a Pozdní Kogurjo. Král Pozdního Kogurja, Tchedžo, tato království roku 918 sjednotil v království Korjo. Roku 1392 nastoupila po převratu nová dynastie Čoson.

²⁴ Neboli mongolská dynastie velikých chánů vládoucí v letech 1271–1368.

²⁵ ECKERT, s. 78–79.

²⁶ ECKERT, s. 14.

Čoson porazil a rozdělil ho na tři oblasti.²⁷ Čína si podmanila velkou část Korejského poloostrova a jižního Mandžuska a rozšířila je na čtyři chanské okruhy. Korejci v područí čínské správy neměli jednoduchý život, ale nedocházelo k výrazným protestům. Čínským centrem byla Lolangská správní oblast, ze které se uplatňována koloniální politika. Začaly se přejímat čínské zvyklosti, hodnosti, úřady, a především znakové písmo. Teprve roku 313 n. l. se korejská část vymanila z čínské nadvlády díky nájezdům nomádů, kteří sužovali Čínu, a stala se tak součástí mladého korejského státu Kogurjo. Další částí, která se též oddělila byl Taj-fang, který připadl roku 314 ke státu Pekče, čímž čínská okupace definitivně skončila.²⁸ Společnost této doby si však zachovala víru v šamanismus a magii. Pokrok nastal v oddělení panovnickovy funkce od politické a náboženské.

Od 3. století se formovala Tři království, Kogurjo, Pekče a Silla. Království mezi sebou neustále soupeřila a jejich území často podléhala změnám. Pekče udržovalo přátelské vztahy s Čínou a japonským národem Wa. Ve 4. století byla sepsána kniha dějin Pekče, *Sogi*, a později byl přijat buddhismus jako státní náboženství. V Kogurju byl přijat nejen buddhismus, ale také bylo založeno konfuciánské nejvyšší učiliště. Navzdory častým výpadům čínských vojsk si Tři království udržovala výhodná spojení s čínskými Jižními a Severními dynastiemi.²⁹ Kogurjo bylo sužováno dynastií Suej, přičemž ta byla spojencem Silly. Přes neustálé spory království ochotně přebírala čínskou kulturu, politiku, právní předpisy, buddhistické a konfuciánské ideologie a čínské znakové písmo. V 7. století se na čas dostala severní Korea, která byla sjednocena v území Parhe, do čínského područí. Po porážce dynastie Tchang navázalo nově vzniklé území Parhe a Silla mírové diplomatické vztahy, které umožnily rozvoj obchodu a vzdělávání v tchangských městech. Prostý lid si oblíbil učení Čisté země, stejně jako tomu bylo v Japonsku. Bylo to především proto, že spásu zajišťovalo pouhé opakování sůtry vzývání buddhy Amithábhy.³⁰

Roku 918 sjednotil Korejský poloostrov Wang Kon a zemi nazval Korjo. Popularitě se začala těšit geomantie a zen buddhismus (kor. Son), který se do Koreje dostal v 7. století, ale v oblibu vešel až v 9. století. Korjo udržovalo velice blízké vztahy s dynastií Sung, především sungský dřevořez přispěl k rozvoji tisku. Vliv Číny se držel

²⁷ JANOS, Jiří. *Japonsko a Korea: dramatické sousedství*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007, s. 25–27; ECKERT, s. 15.

²⁸ ECKERT, s. 30.

²⁹ Období čínské historie, kdy v letech 420–589 vládlo severu několik států, které později sjednotila dynastie Severní Wej. Na jihu se rozprostírala říše Ťin, kterou nahradila roku 420 dynastie Sung.

³⁰ ECKERT, s. 22–52.

i na konci 13. století, kdy byla přijata neokonfuciánská doktrína, a také při nástupu nové dynastie Čoson.³¹

1.3 Vliv Číny na Japonsko od 3. století př. n. l. do 10. století n. l.

Čínské vlivy dorazily do Japonska již na začátku období Jajoi (300 př. n. l.–250 n. l.). Především na Kjúšú byly nalezeny rituální předměty, například bronzové zvonce, zrcadla, zbraně a čínské mince, které nepochybně svědčí o čínském původu a vlivu. Písemné důkazy přichází s již zmiňovanou kronikou *Wej*, kde je japonskému státu věnován oddíl s názvem Lidé země Wa. Dále se v ní také píše, že roku 57 n. l. král státu Na ze země Wo (japonsky Wa) poslal výpravu do Číny k chanskému dvoru a dostal jako symbol vazalského svazku zlaté pečetidlo. Takové pečetidlo bylo na ostrově Kjúšú roku 1784 opravdu nalezeno.³² Roku 238, za dynastie Wej, bylo vypraveno panovnicí Himiko³³ ze státu Jamatai poselstvo do Číny.³⁴ Ze zpráv čínského poselstva je známo, že úroveň jejího dvoru stoupala a začalo se přejímat složité čínské písmo, které ovšem nebylo pro japonštinu vhodné. Stát Jamatai vystřídal kolem roku 266 nový stát Jamato, jehož území se šířilo z narské oblasti a rozpínalo se přes polovinu ostrova Honšú. Právě v tomto státě byl objeven meč pocházející z království Pekče, který svědčil o přátelských vztazích obou zemí.³⁵

Kronika *Historie dynastie Liou Sung* z roku 513 nám podává zprávy z Japonska o čtyřech po sobě panujících vládci, kteří žádali potvrzení svých titulů na čínském císařském dvoře. Jeden z uchazečů o titul zmiňoval, že pod jeho správu spadají země Wa, Pekče, Silla, Mimana, Činhan a Mokhan. Dále se dozvídáme, že roku 478 žádal japonský vládce Bu o uzavření spojení proti korejskému království Kogurjo, na které plánoval vojenské tažení.³⁶ Informace o tom, že by japonský panovník spravoval 5 zemí na Korejském poloostrově by znamenala, že se tentokrát začala šířit japonská kultura na pevnině a disponovala velkou silou. Navíc Japonci postupovali směrem na sever, kde docházelo ke střetu s královstvím Kogurjo. Aby si vládce Bu mohl dovolit žádat o spojení u čínského dvora, musel s ním mít zajisté dobré styky a být na určité úrovni,

³¹ Tamtéž, s. 52–80.

³² JANOS, Jiří, 2007, s. 27–28.

³³ Vládkyně Himiko se zabývala magií a považuje se za šamanskou vládkyni. Byla velice aktivní v zahraniční politice a udržovala styky s Čínou a Koreou, přes kterou vedly obchodní cesty. V Taj-fanu jí byl udělen titul „Královna Wa spřátelená s Wej“ viz LABUS, 2009, s. 15.

³⁴ LABUS, 2009, s. 15.

³⁵ WERNER, Karel, 2008, s. 271.

³⁶ BOHÁČKOVÁ a WINKELHÖFEROVÁ, 1987, s. 36–37.

což znamenalo obecně přejímat čínské způsoby a kulturu. Avšak pokud byly tyto zprávy pravdivé, muselo k tomu dojít mnohem dříve, ještě před obdobím Asuka (538–710) a vládou císaře Kinmeie.

V období Asuka přicházelo na dvůr Jamata mnoho změn, především v podobě buddhismu a střídajících se vládců. Roku 593 byla vláda předána princovi Šótokuiovi, který se snažil budovat stát soustředěný kolem císařského trůnu po vzoru čínských dynastií Suej a Tchang. Dále po čínském vzoru byl zřízen tzv. systém čepicových hodností, podle kterého se nosily čepice různých tvarů a barev, které odpovídaly dvanácti různým hodnostem. Samotná ústava o sedmnácti článcích z roku 604 byla napsána vytríbenou čínštinou s konfuciánskými a buddhistickými texty.³⁷ Jamato bylo přímo pohlceno čínskou kulturou, která byla horlivě přijímána.

Od počátku 7. století poslalo Japonsko do Číny nespočet vzdělců, kteří se vraceli zpět s novými znalostmi, což mělo obrovský vliv na vývoj Japonska. Roku 712 byla sepsána kronika *Kodžiki*, jejíž předmluva byla napsána v čínštině a obsah japonštinou, foneticky zapsanou čínskými znaky. Roku 720 vznikla kronika *Nihon šoki*, která byla celá napsána v čínštině. V 8. století Japonsko začalo přejímat čínský model společnosti. Byl přijat čínský kalendář, politický model, daňový systém, řada reforem a změn v zemědělství. Za čínské dynastie Tchang³⁸ bylo hlavním čínským městem Čchang-an, podle jehož vzoru byla postavena města Heidžókjó (Nara), Heiankjó (Kjóto) a několik dalších.³⁹ Došlo k velkému rozvoji buddhismu, který se stal státním náboženstvím. Čínská literatura, vzdělanost, architektura, duchovní směry jako konfucianismus a taoismus měly vliv po další staletí.

V 9. století, za vlády rodu Fudžiwara, byly na popud Sugawara no Mičizaneho (845–903)⁴⁰ na čas přerušeny japonsko-čínské styky, především z důvodu politických zmatků na čínském území.⁴¹ V 10. století pronikl z Číny do Japonska buddhismus Čisté země, který se stal oblíbený mezi nižší vrstvou. O necelá tři století později přišel do Japonska zenový buddhismus v podobě sekt Rinzai a Sótó. Čína tedy ovlivňovala Japonsko po celá staletí a Japonci pomalu, ale jistě přijali za své i nespočet čínských bajek a příběhů, které byly časem modifikovány a v Japonsku zlidověly.

³⁷ BOHÁČKOVÁ a WINKELHÖFEROVÁ, 1987, s. 52.

³⁸ Dynastie Tchang sjednotila říši a vládla Číně v letech 618 až 907, toto období bylo označováno za zlatý věk.

³⁹ REISCHAUER a CRAIG, 2000, s. 15–29.

⁴⁰ Sugawara no Mičizane byl nejen básník, ale též významný politik japonského období Heian a po smrti byl zbožštěn.

⁴¹ BOHÁČKOVÁ a WINKELHÖFEROVÁ, 1987, s. 62.

2 Úvod do mytologie

Ve své práci srovnávám mýtické příběhy Japonska a Koreje, proto je stěžejní objasnit, co jsou mýty a čím se obor mytologie zabývá.

Definovat mýtus není jednoduché a existuje mnoho teorií o jeho významu. Samotný výraz *mýthos*, který je řeckého původu, se objevil již v 5. století př. n. l. u historika a básníka Hérodota, který tímto slovem popisoval věci, jež se mu jevily neuvěřitelné. „Mýtus“, jakožto odborný termín, poprvé použil Platón a dal by se vyložit jako řeč, vyprávění či příběh. Jaan Puhvel vysvětluje mýtus takto: „*Mýtus je vyjádření myšlenkových modelů, jejichž prostřednictvím skupina lidí formuje sebepoznání a seberealizaci, získává o sobě znalosti a sebedůvěru, vysvětluje příčiny svého bytí, povahu svého okolí a někdy se pokouší i narysovat svůj budoucí osud.*“⁴² Lidé si pomocí mýtu vysvětlovali příčiny svého bytí, povahu svého okolí. Protože se mýtus svojí sakrální minulostí prolínal do profánního života lidí, tak ho i silně ovlivňoval. Nejčastějším motivem mýtu byl vznik světa, institucí a měst.

Mircea Eliade píše v díle *Mýtus o věčném návratu*, že primitivní člověk chápe společenské instituce a řád za zjevené na počátku času. Chápe je jako obraz modelů či archetypů nebeského světa a archetypy jsou vyprávěny v mýtech. Říká, že mýtus je pravdivá historie, protože je modelová. Člověk opakuje, hraje mýtus, a tím napodobuje archetypy a jeho existence se stává reálnou. Jen tehdy se ruší profánní čas a nastává čas posvátný.⁴³ Náзор, že mýtus je pravdivá historie, nelze brát jako faktický, ale spíše jako nástroj k pochopení toho, že mýtus byl vzor, který měl někde původ. Člověk měl potřebu stále vykonávat rituály a opakovat mýtus, aby se cítil významný a přiblížil se nebeskému světu. Lidé si také potřebovali vysvětlit různé pohromy, neštěstí, které měly svůj původ v nebeském světě. Toto primitivnímu člověku pomáhalo se vypořádat s životem a mohl snést tlak různých událostí. Důležitost mýtů v minulosti je tedy zřejmá, v současné době jsou pro nás hlavně jedním ze zdrojů starých dějin lidstva.

Teorií výkladů mýtů však existuje nespočet. Například teorie Theagena z Rhegia je taková, že by mýtus mohl mít symbolickou hodnotu: „*...to znamená, že jej nelze chápat doslova, ale jako symbol, jako jazykový prostředek pro vyslovení nevyslovitelného, vystižení přírodních živlů nebo etických principů.*“⁴⁴

⁴² PUHVEL, s. 12.

⁴³ ELIADE, Mircea. *Mýtus o věčném návratu: archetypy a opakování*. 2., upr. vydání. Praha: Oikymen, 2009.

⁴⁴ Cit. In: PUHVEL, s. 21.

Mytologie doslova znamená „vyprávění příběhů“, je nejen souborem mýtických vyprávění určité skupiny či národa, ale také vědou zabývající se studiem mýtů a jejich výkladem.⁴⁵

Základní motiv mýtu se nazývá *mytologéma*, nejčastějším *mytologématem* je souboj dobra a zla, příkladem je známý příběh o Davidu a Goliášovi. Mezi další častá témata patří vzkříšení hrdiny či příběh o bohu nebo hrdinovi, který je v dětství ohrožen, pomocí nadpřirozena zachráněn a později se stává významnou osobností, jako v příběhu o Oidipovi.

2.1 Mýty o stvoření světa

Příběhy o stvoření světa a jiné mýty, byť se zdají být na první pohled u každé kultury jiné, disponují určitými znaky, které se opakují. Pokusím se tedy nalézt podobné spojitosti v různých mýtech, hrdinech a symbolech. Jana Čenková výstižně ve své knize popisuje určité společné univerzální znaky mýtů na příkladu mýtu o stvoření:

„Mýtus o stvoření vypráví, jak stvořitel (či stvořitelé) odstranili ze světa chaos a ustavili na něm řád. Řád světa bývá porušen a svou definitivní (tj. současnou) podobu získává po mnoha katastrofách. V důsledku toho neodpovídá již dnešní svět svému původnímu dokonalému stavu. V okamžiku ukončení času (či záměru stvořitele) se svět opět propadne do chaosu a celý proces může (cyklické chápání času), ale nemusí (lineární chápání času) znovu začít. Stvoření člověka je pevně spjato s úkolem, který mu je uložen. Člověk vznikl z vůle boha či bohů většinou z pozemského, tj. pomíjivého materiálu, současně však v sobě nosí odraz božího dotyku, a tak mu bůh vedle úkolu (a tudíž i údělu) zanechává část své podstaty, která se člověku může stát průvodcem v jeho chování.“⁴⁶

V práci převládají mýty o božstvech a jejich potomcích, a proto je důležité znát obvyklý sled událostí při vzniku světa. Porušení řádu, chaos a nastolení pořádku se může opakovat nejen v mýtech stvořitelských.

⁴⁵ KŘIVÁNEK, Vladimír; KUPCOVÁ, Helena. *Malý slovník literárních pojmů a autorů*. 1. vydání. Praha: Scientia, 1994, s. 11.

⁴⁶ ČENKOVÁ, Jana a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. 1. vydání. Praha: Portál. 2006, s. 88–89.

2.2 Náhled do japonské mytologie

V Japonsku existuje nejen ucelená mytologie japonského národa, ale také mytologie národa Ainu.⁴⁷ Touto pozoruhodnou menšinou se ve své práci však zabývat nehodlám.

Japonské mýty se nazývají *šinwa*⁴⁸, což by se dalo přeložit jako příběhy o bozích. Vlasta Winkelhöferová v knize *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje* rozděluje mytologii na tři oblasti, starojaponskou, buddhistickou a pozdní japonskou mytologii. První oblast je starojaponská neboli šintoistická mytologie, která je obsažena v již zmíněných dílech *Kodžiki*, *Nihon šoki* a *Fudoki* (Záznamy z provincií). První dvě knihy obsahují i motivy příběhů vyskytujících se i v jihovýchodní Asii, Polynésii a oblasti Altaje.⁴⁹ Ve své práci se budu opírat především o spis *Kodžiki*, kde přechod mezi historií a mýtem je nepatrný, neboť historie císařské následnické linie navazuje na boží původ. Pro upevnění moci císaře a rodů, takzvaných *udži*, se tato myšlenka ujala a byla dále podporována.

Božstva se nazývají *kami* nebo *mikoto*, pokud se jedná o božstva významná. *Kami* přebývají všude kolem nás, žijí v horách, stromech, řekách a tak dále. Od jejich místa působení se často odvíjí i jejich charakter. Bohyně slunce Amaterasu je považována za kladné božstvo, které přeje životu, úrodě a plodnosti. Na rozdíl od Amaterasu, bůh Susano-o dává i ničí, a proto není jednostranně kladnou božskou entitou.

Druhou oblastí je mytologie buddhistická, ve které se v Japonsku upevnil mahájánový proud. Jednotlivá božstva *kami* byla tímto vlivem ztotožněna s indickými protějšky, čemuž přispěl hlavně japonský sklon k synkretismu. Mezi věřícími patřila k nejoblíbenějším božstvům milosrdná bohyně Kannon (Avalókitéšvara) a bohyně slunce Amaterasu, která byla ztotožněna s Vairočanou, známá pod jménem Dainiči njo-rai. Výsledně došlo k doplnění mytologie v souladu s buddhistickými představami, a to konkrétně o horu Šumi a šest světů, ve kterých se zesnulí zrodí znovu v souladu se svými morálními zásluhami.⁵⁰ Japonci tato místa aplikovali na reálná území. Hory Kumano byly označeny za ráje bódhisattvy Kannon a buddhy Amidy na základě již předchozí posvátnosti místa.

⁴⁷ Tato menšina dříve obývala Sachalin, Kurily, Hokkaidó a severní část Honšú. Ainuové si uchovali svoji kulturu, nazývají své mýty *oina* nebo *kamui jukar*.

⁴⁸ 神話.

⁴⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta; Miriam LÖWENSTEINOVÁ. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*. 1. vydání. Praha: Libri, 2006, s. 7.

⁵⁰ WINKELHÖFEROVÁ a LÖWENSTEINOVÁ, 2006, s. 11.

Třetí oblastí je pozdní japonská mytologie, která se týká království Rjúkjú.⁵¹ Mísením buddhismu, šintoismu, taoismu a konfucianismu v průběhu několika století obyvatelé Okinawy nakonec přejali japonské názory a mytologii.⁵²

Japonský stvořitelský mýtus lze rozdělit na několik etap. První etapou je samovolný vznik nebes a země, poté vznik božstev a třetí etapou je vznik samotné země a dalších božstev. Je zajímavé, že kronika rozsáhle popisuje vznik a názvy, se kterými se pojí i vlastnosti ostrovů a bohů, ale samotný akt stvoření člověka není popsán. Pravděpodobně byl člověk potomkem pozemských božstev, což odpovídá japonskému myšlení, tedy tomu, že i první císař má božský původ, a to od nejvyšší bohyně Amaterasu.

2.3 Náhled do korejské mytologie

V korejské mytologii nalézáme mnoho jevů původních a přejatých, které byly sjednoceny v jeden celek. Postupné začleňování především buddhistických a čínských prvků do korejského panteonu se obdivuhodně přizpůsobilo tamní kultuře a nyní již není možné vyčlenit jednotlivě určitá období. Původní vírou byl šamanismus, korejsky *singjo*⁵³. V původním korejském panteonu, na rozdíl od japonského, neexistovalo hierarchické uspořádání božstev a všichni si byli rovni. Avšak některé mýty naznačují nadřazenost některého z bohů, což bylo zapříčiněno buddhistickým nebo taoistickým vlivem.⁵⁴

Korejci věřili, že božstva jsou všude kolem nich, vládou nejen přírodním jevům, ale také léčí či způsobují nemoci, ochraňují rodinu, doprovází zesnulé na onen svět atd. Bohové se nedělili na dobré a zlé, ale jednali tak, jak s nimi bylo zacházeno. Proto bylo důležité být s božstvy za dobře a odměňovat se jim. Ve vážných případech, kdy lidé nebyli schopni problém vyřešit, byla přivolána šamanka, korejsky *mudang*, která udobřovala božstvo tancem, zpěvem a dary. Rituály se nazývají *kut* a byly nedílnou součástí šamanismu, měly různé formy od zpěvu, tance a hraní na nástroje po recitování mýtů.⁵⁵

⁵¹ Ostrov Okinawa a souostroví Rjúkjú byly královstvím až do 70. let 19. století a zachovalo se tak i trochu odlišné náboženství. Především praktikovali šamanismus prostřednictvím šamanů *kamiču*. Dále se jejich božstva *kami* nejevila tak osobními a neexistovalo mnoho příběhů o jejich životech.

⁵² WINKELHÖFEROVÁ a LÖWENSTEINOVÁ, s. 13–14.

⁵³ 신교, slovo *singjo* by se dalo přeložit jako „víra bohů“ a korejské 신 odpovídá japonskému znaku 神.

⁵⁴ Tamtéž, s. 20–21.

⁵⁵ KISTER, Daniel A. *Korean shamanist ritual: symbols and dramas of transformation*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1997, 3–4.

Mýtus o stvoření kosmu, nebe a země a interakci bohů se světem lidí v korejské mytologii nenalezneme. Většina mýtů byla tradována ústně šamankami, např. ve formě písní, a písemně byly zaznamenány později. Avšak podle lidových vyprávění existuje příběh, ve kterém nebeské princezně spadl z prstu prstýnek. Její otec, nebeský vládce, poslal na zemi silného hrdinu, který ho měl najít. Hrdina hledal v bahnitě půdě a jak se rukama brodil v bahnu, tak mimoděk stvořil moře, řeky, hory a roviny. Prsten sice nenalezl, ale stvořil krajinu.⁵⁶

Psaná literatura se zmiňuje o zakladatelských mýtech, nejznámějšími a nejdůležitějšími jsou kroniky *Samguk sagi* (Dějiny Tří království) a *Samguk jusa* (Nepominutelné události Tří království). *Samguk sagi* byla sepsána čínsky dle vzoru čínských kronik konfuciánským učencem Kim Pu-sikem a byla silně ovlivněna konfuciánskými hodnotami. *Samguk jusa* byla napsána též čínsky, ale buddhistickým mnichem Irjonem. Obě kroniky odvozují původ korejské historie od nebeského Tanguna.⁵⁷

Základním rysem čínského myšlení je, že vše souvisí se vším a lidské dění je odrazem nebeského dění. Cílem bylo tedy usilovat o harmonii, která byla spojena s osobou vládce.⁵⁸ Z toho se zrodila představa císaře, který je prostředníkem mezi nebesy a zemí a má tzv. mandát Nebes. Podle čínských mýtů byl prvním takovým císařem Chuang-ti.⁵⁹ Obdobně jako v Japonsku odvozují Korejci stát od panovníka božského původu, který nastoluje řád na zemi, čímž se budu později zabývat.

Ani Korea nevyčnává z řad a kopíruje princip, ve kterém zakladatel sestoupí na zemi z hory, která je tradičně vnímána jako střed světa. Města a chrámy se stavěly na kopcích a přejímaly koncepci středu světa a propojovaly tak nebesa a zemi.⁶⁰ Zrození čtyř zakladatelů z vajec též není ojedinělé a podobný motiv nalezneme i v Číně, kterou nejspíše byl konkrétní mýtus ovlivněn.

⁵⁶ WINKELHÖFEROVÁ a LÖWENSTEINOVÁ 2006, s. 139.

⁵⁷ ECKERT, Carter J., 2001, s. 80–81.

⁵⁸ WERNER, Karel, 2008, s. 173.

⁵⁹ Chuang-ti neboli legendární Žlutý císař žijící údajně v letech 2697–2597 př. n. l., považuje se za zakladatele čínské kultury. Viz JANOŠ, Jiří, 2007, s. 19.

⁶⁰ ELIADE, 2009, s. 18.

3 Komparace japonského a korejského stvořitelského mýtu

Stvořitelské mýty byly do této práce vybrány proto, že bývají většinou ucelené a umožňují nám nahlédnout do mentality daného národa. Dají se obecně považovat za nejpropracovanější a pro danou kulturu nejoriginálnější, ale zároveň se v nich objevuje několik prvků, které bývají všem mýtům společné. Vybrány jsou především relevantní části mýtů, nikoliv jejich plný obsah.

3.1 Japonský mýtus stvoření světa

První kapitola kroniky *Kodžiki* se nazývá Věk božstev, kdy směsice pralátky ztuhla a nebesa a země povstaly. Na Vysoké nebeské pláni *Takamagahara* se objevila tři neviditelná bezpohlavní božstva, Božstvo uctívaného středu nebes, Vysoké božstvo obdařené plodivou silou a Božstvo schopné rodit bohy.⁶¹ „*Pozemský svět byl ještě v zárodku a nesl se jako povlak oleje na vodách, podoben medúze, ...*“⁶² Pozemský svět neboli Prostřední země *Ašihara no nakacukuni* se nacházel v chaosu, když se na něm objevilo první ze všech božstev, Zdařilý mladičský rákosový výhonek, po kterém se zrodilo Věčně stojící božstvo posvátného místa na nebesích. Těchto pět božstev stálo nade všemi bohy. Dále se narodilo ještě deset božstev a po nich bůh Izanaki a bohyně Izanami.⁶³

Izanaki s Izanami dostali za úkol plovoucí zemi dotvořit a dát jí život. Obdrželi skvostně zdobené kopí, snesli se na vznášející most nad zemí, na kterém kopím zamíchali vody. Když kopí pozvedli, z hrotu skanula sůl a ztuhla v ostrov Onogoro. Božská dvojice sestoupila na zem a spatřila nebeský sloup a Osmisáhový palác.⁶⁴ Izanaki zjistil, že mu na těle něco přebývá a Izanami něco chybí, a tak se rozhodli sloup z každé strany obejít a v místě kde se sejdou, svá těla spojit. Když Izanami spatřila svého chotě, promluvila jako první. Izanaki byl současně bratrem Izanami, zde tedy vidíme jeden z prototypů stvořitelů, incestní pár.

⁶¹ Japonsky jsou to božstva Ama no minakanuši no kami, Takamimusubi no kami a Kamimusubi no kami. Prvotní trojice bohů na Vysoké nebeské pláni byla pravděpodobně převzata z čínské kosmogonie.

⁶² *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Přeložil FIALA, Karel. Praha: ExOriente, 2012, s. 41. Pozemský svět se dá též označit za praocéan.

⁶³ Božstva Izanaki, celým jménem Izanaki no mikoto, česky Ten, který vyzývá a Izanami, Izanami no mikoto, v překladu Ta, která vyzývá, tvoří první božský manželský pár. Obě božstva jsou čistě japonského původu.

⁶⁴ Osmisáhový palác má především symbolický význam šťastného čísla osm.

I když věděli, že první slovo by měl mít muž, spojili se a zplodili prvního potomka Pijavici. Nevydařené dítě zavrhli a pustili jej po vodě. Jako druhé dítě se jim narodil Pěnový ostrov, další nevydařený potomek. Po poradě s bohy opakovali rituál obcházení sloupu, a když se setkali, jako první promluvil Izanaki. Konečně zplodili vydařeného potomka, ostrov Mladý bůh rýžových klasů. Zplodili celkem čtrnáct ostrovů a třicet pět božstev, avšak kvůli porozenému božstvu ohně se Izanami roznemohla, zemřela a byla unesena do záhrobí zvaného *jomi*. Izanaki mečem utál hlavu bohu ohně, z jehož krve vzniklo celkem osm božstev. Z těla boha ohně vzniklo též dalších osm bohů.⁶⁵ Izanaki pokračoval ve tvoření sám a dal vzniknout například bohyni Amaterasu, od které se odvíjí císařský rod a bohu Susanoo, který se též podílel na utváření Japonska.

3.2 Korejský buddhistický mýtus o stvoření světa

Buddhistický mýtus popisuje stvoření různých věcí a jevů v lidském světě, ale nepopisuje samotný vznik kosmu. Odhaduje se, že mýtus není starší než z období Čoson⁶⁶ a jako šamanská píseň byl tradován v severovýchodní Koreji v provincii Hamhung.⁶⁷ Tato verze byla v roce 1923 sepsána podle šamanky Kim Ssangdol.⁶⁸ Píseň o stvoření světa, korejsky Čchangsega, uvádí dva buddhy, Maitréju a Šákjamuniho, kteří zastávají protikladné role. Maitréja neboli Miruk je prototypem moudrého demiurga, a naopak Šákjamuni je prohnáný, po moci toužící buddha přinášející chaos.

Když vzniklo nebe a země, tak i Maitréja nabyt bytí. Tehdy byla země a nebesa spojena a on se rozhodl je oddělit. Tak tedy umístil nahoru nebesa kulatá jako buben, zvedající se jako poklice nad hrncem a do rohů země umístil čtyři sloupy. Na nebi byly dva měsíce a dvě slunce, z odlomených kusů měsíce stvořil Velký vůz a souhvězdí Střelce, z odlomených kusů slunce dal vzniknout velkým hvězdám, určujícím osud králů a jejich vazalů a malým hvězdám, které určovaly osud obyčejných lidí.

Poté si vyrobil oblečení a klobouk, který mu spadal až po bradu. Uvažoval, že by bylo lepší jíst uvařenou rýži než neuvařená zrnka a rozhodl se najít původ vody a ohně. Chytil luční kobylku⁶⁹ a zeptal se jí, zda zná původ vody a ohně. Kobylka ho odkázala na

⁶⁵ Bůh ohně bývá nazýván Mladý bůh rychlého hoření, Statný mladý bůh šlehajících plamenů, či Bůh moci planoucí půdy. Povšimněme si, že tvořením božstev nás opět provází šťastné číslo osm.

⁶⁶ Období Čoson trvalo od roku 1392 do roku 1910.

⁶⁷ Šamanská píseň *muga* byla zaznamenána v *Rozšířeném přehledu geografie Východní země*.

⁶⁸ GLOMB, Vladimír; LÖWENSTEINOVÁ, Miriam. *Korejská náboženství*. 1. vydání. Praha: Togga, 2014, s. 195.

⁶⁹ Variace druhu zvířete se různí. Choi Won-Oh v anglické verzi zmiňuje mravence, nikoliv luční kobylku.

žábu, a tak Maitréja chytil žábu a dal jí stejnou otázku, ale ta ho poslala za myší. Maitréja chytil myš, která chtěla odměnu za odpověď. Maitréja jí nabídl všechnu rýží v podnebesí a ona mu prozradila, že když půjde na horu Kumdžong a zakřesá křemenem a železnou tyčí, vznikne oheň. Když půjde na horu Soha, tak tam najde tři šumící prameny, které jsou původem vody. Maitréja byl spokojený s novým poznatkem a rozhodl se stvořit člověka. Modlil se k nebesům se zlatým podnosem v jedné ruce a stříbrným v druhé. Na zlatý táč spadlo pět hlav brouků, ze kterých se stali muži, a na stříbrný táč spadlo dalších pět, ze kterých se staly ženy. Lidé se navzájem vzali a z těchto pěti párů vzniklo lidstvo.⁷⁰

3.3 Porovnání stvořitelských mýtů

Při porovnávání japonského a korejského mýtu nenalzáme mnoho shod. Jisté je, že v obou mýtech chybí demiurg, prvotní tvůrce. Kosmos a svět jako takový již existoval, když se na něm objevila božstva. Zjevení božstev nedoprovází žádný nadpřirozený jev, který by značil důležitost onoho okamžiku. Svět je rozdělen na dvě části, nebesa a podnebesí, ve kterých božstva započínají akt tvoření. Podobností korejského mýtu s japonským je tak málo především proto, že korejský, ač ucelený mýtus o vzniku světa je buddhistická píseň, která neobsahuje původní prvky šamanistického kultu, a tedy byla pravděpodobně vytvořena uměle.

Avšak nalzáme v ní motiv několika sluncí a několika měsíců, který se opakuje i v dalším korejském mýtu. Onen mýtus vypráví o dvou sluncích, která zářila tak jasně, že lidé, kteří byli zasaženi jejich paprsky, uhořeli. V noci pak zářily dva měsíce, za jejichž svitu lidé venku umrzali. Proto král Čchondži dal svým dvěma synům dva luky a dva šípy, aby sestřelili jeden měsíc a jedno slunce. Slunce spadlo do Východního moře a měsíc do Západního moře. Z toho důvodu slunce vychází na východě a měsíc ulehá na západě.⁷¹

Tato část korejského mýtu s japonským žádnou paralelu netvoří, ale motiv několika sluncí a měsíců byl nalezen v kosmogonických mýtech u Mayské civilizace, v Číně a v severní Indii, ze které se tato idea mohla přenést na Korejský poloostrov. Velice podobný mýtus byl zaznamenán v oblasti Himalájí v indické státě Arunáčalpraděš u domorodého kmene Apatani. V mýtu byl stvořen jeden měsíc a jedno slunce, avšak zlé síly stvořily další měsíc a slunce. Tehdy nastalo veliké horko a všechno živé začalo

⁷⁰ CHOI, Won-Oh. *An illustrated guide to Korean mythology*. Folkestone: Global Oriental, 2008; s. 21–24; GLOMB a LÖWENSTEINOVÁ, 2014, s. 195–197.

⁷¹ CHOI, Won-Oh, 2008, s. 32–33.

umírat. Proto je duch Tamu sestřelil⁷² a zavládl klid.⁷³ Jelikož stát Arunáčalpraděš je velice blízký k hranicím čínského území, nelze jednoznačně určit, která verze je původní, ale domnívám se, že právě v této oblasti Himalájí mohl mýtus vzniknout a šířit se dál.

V japonském mýtu je počátek popsán jako směsice pralátky, která ztuhla a nebesa a země povstala. Svět lidí se nesl jako olejovitá hmota na vodách, čímž je pravděpodobně myšlen praoceán. Stvořitelských mýtů, kdy na začátku existuje jen chaos a praoceán, je nespočet. Příkladem může být akkadský mýtus *Enúma eliš*, ve kterém bohové vystupují z prapůvodní kašovité hmoty, ve které se slaná a hořká voda mísí a nebe ani země nejsou odděleny.⁷⁴ V japonském mýtu dále vystupují tři prvotní, bezpohlavní božstva, která mohla být vložena do mýtu uměle pod vlivem pozdního taoismu. Tao mělo charakteristiku trojjednosti s tendencí personifikovat, tudíž bylo chápáno ve formě tří osob. Jüan-š' tchien-cun, Tchaj-lao tao-t'ün a Tchaj-šang lao-t'ün mohli být zpodobněním tří božstev na nebeské pláni.⁷⁵

Božská dvojice Izanami a Izanaki jsou jak sourozenci, tak i partneři. Incestní vztahy v mýtech nalézáme po celém světě, Japonsku nejbližší v Číně, ve které prvními lidmi byli bratr a sestra. Podobný námět nám poskytuje již starý Egypt, který má dokonce mýty o stvoření čtyři. V jednom z nich vystupuje bůh Atum, žijící v Heliopoli, měště slunce, na bahnitém ostrově, který se vytvořil z praoceánu. Stvořil božský pár, boha Šu a bohyni Tefnut, kteří stvořili nebe a zemi.⁷⁶ Další paralelu nacházíme v Indii. V hymnistickém textu Rgvédě vystupuje prvotní bytost Paruša, který byl rozporcován a z jeho částí vznikl svět. Za postavou Paruši se skrývá védský Jama. Jama byl první člověk, který zemřel a odešel do podsvětí. Měl bratra-dvojče Manua, který zavedl oběť a náboženské právo.⁷⁷ Tento mýtus je obrazem Izanakiho a Izanami, která zemřela při porodu, stejně tak jako Jama. Jejich oběť byla nezbytnou součástí tvořícího aktu. Dále mělo v hinduistické tradici každé božstvo svůj ženský protějšek. Byly svými opaky, ale zároveň se doplňovali. I v Číně zaznamenáváme mýtus, kdy se z prapáry utvořili dva bohové a rozdělili se na kosmické síly známe jako Jin a Jang.

⁷² V jiné verzi slunce a měsíc sestřelila žába lukem a šípem viz BLACKBURN, Stuart H. *Himalayan Tribal Tales: Oral Tradition and Culture in the Apatani Valley*, s. 153–154.

⁷³ BLACKBURN, Stuart H. *Himalayan Tribal Tales: Oral Tradition and Culture in the Apatani Valley*. 1. vydání. Boston: Brill, 2008, s. 154.

⁷⁴ ARMSTRONG, Karen. *Krátká historie mýtu*. Přeložil Štěpán KOVÁŘÍK. 1. vydání. Praha: Argo, 2006, s. 68.

⁷⁵ WERNER, Karel, 2008, s. 184.

⁷⁶ AUERBACH, Loren; COTTERELL, Arthur. *Mytologie: bohové, hrdinové, mýty*. 1. vydání. Praha: Slovart, 2007, s. 44.

⁷⁷ PUHVEL, Jaan, 1997, s. 326.

Obečně společným prvkem většiny mýtů je oběť. Je zřejmé, že mýty o stvoření nemají informativní funkci a nejsou reálné. Jejich funkce by se dala nazývat terapeutickou, protože si šamani a lidé mýty recitovali v situacích, kdy se chtěli napojit na božskou energii. Ukazují, že věci se musí nejprve zhoršit, je potřeba konat oběti, aby mohlo dojít ke zlepšení.⁷⁸ Rovněž Izanaki s Izanami se vzdali svého prvního dítěte, aby vzniklo něco lepšího a dokonalejšího.

Z výše uvedeného vyplývá, že stvořitelské mýty Japonska a Koreje si v mnohém podobné nejsou, stále potvrzují fakt, že jejich rysy jsou společné obecnému námětu různých celosvětových mýtů. Stvořitelské mýty obsahují prvotní chaos a příchod demiurga, který utváří svět. Korejská píseň navíc rozvíjí příběh o stvoření člověka. V obou mýtech nastává chaos a porušení panujícího řádu, v korejském mýtu to je příchod buddhy Šákjamuniho, jenž vítězí a Maitréja se vzdaluje s hrozbou, která se má do budoucna vyplnit. U japonského mýtu je uvedením do chaosu smrt Izanami, kdy se za ní vydává Izanaki do podsvětí, ze kterého následovně utíká. Izanaki zatarasí cestu mezi podsvětím a normálním světem, z čehož vyplývá, že obraz světa se následovně změnil a není již takový, jaký býval.

⁷⁸ ARMSTRONG, Karen, 2006, s. 72–73.

4 Souboj o vládu na zemi

Mezi nejopakovanější *mytologémata* patří soupeření o moc a vládu nad světem. Toto téma se nevyhýbá ani Japonsku a Koreji, kde se mnohokrát opakuje. Zde jsou konkrétně vybrány mýtické příběhy o bozích, přestože tento námět platí i pro příběhy, ve kterých vystupuje člověk.

4.1 Amaterasu a Susanoo

Když Izanaki utekl z říše *jomi*, vykonal očistný obřad v řece, ze kterého vzešla tři božstva. Bohyně Amaterasu se narodila při tom, když si Izanaki vymýval levé oko. Z pravého oka se zrodilo božstvo Cukijomi, a při vyplachování nosu nakonec vznikl bůh Susanoo. Rozkol mezi Amaterasu a jejím bratrem Susanooem nastal ve chvíli, když se Susanoo rozhodl postavit proti nařízení svého otce a odmítl spravovat pozemskou říši. V důsledku toho byl zapuzen otcovou kletbou a šel se rozloučit se svojí sestrou, bohyní slunce Amaterasu.

Soupeření mezi sourozenci je jedním z nejběžnějších motivů mýtů, které vycházejí z vlastních zkušeností lidí. V dávných dobách, ale i v současnosti, sváry mezi sourozenci nemívají konce a mnohdy následují i fatální důsledky. Protože bohyně slunce nevěřila, že si její bratr nejde pro vládu nad její říší, měla o tom, kdo je silnější rozhodnout soutěž navržená jejím bratrem. Většinou soutěž navrhl ten, kdo žil ve stínu a snažil se předčit svého sourozence. Vyzyvatelem býval i lstivější protivník a předmětem výhry bylo často něco nedocenitelného.

V tomto mýtu se měl stát vítězem ten, kdo stvoří více mužských bohů. Amaterasu za pomoci Susanoova meče stvořila tři ženské potomky. Susanoo ze sestřiných korálek *magatama* stvořil pět mužských božstev. Bohyně slunce pak pravila, že božstva vzešla z jejích předmětů, a proto jsou to její děti. Susanoo však odvětil, že jeho děti se narodily jako pohledné dívky, protože jeho úmysly byly čisté, a proto zvítězil. Poté se začal zběsile radovat a nadělal mnoho škod. Když zaživa stáhl a vpustil koníka grošovaného hvězdami do posvátné síně přadlen a stáhl ho zaživa, Nebeská přadlena se natolik vyděsila, že se nabodla na člunek stavu a zemřela. Pro Amaterasu to byl vrchol drzosti a se strachem se ukryla a zavřela v jeskyni. Poté nastala všude tma a chaos.⁷⁹

Ačkoliv mýtus obsahuje mnoho originálních prvků, jako je tvoření božstev z korálek *magatama*, drastická smrt Nebeské přadleny a stažení berana za živa, mýtus

⁷⁹ Kodžiki, 63–69.

obsahuje obecně platné schéma uvedení světa do chaosu, které Susanoo způsobil svým chováním. Poté nastává tma a řád je obnoven pomocí šamanistického rituálu. Pasáž o obnovení řádu je v práci rozebírána později.

4.2 Maitréja a Šákjamuni

Mýtus navazuje na svět v časech míru, ve kterém má dojít k porušení řádu. Samotným porušením řádu je nečestná výhra Šákjamuniho a převzetí moci, které má přinést zkázu.

V poklidných časech se rozhodl Šákjamuni z nebes sestoupit na zemi a převzít vládu. Maitréja se rozhodl, že budou mezi sebou soupeřit o to, čí vláda nastane. Maitréja pověsil ve Východním moři zlatou lahev na zlatou šňůrku a Šákjamuni stříbrnou. Stříbrná šňůrka se přetrhla a Maitréja vyhrál. Soupeřili podruhé o to, komu zamrzne řeka v létě a vyhrál Maitréja. Potřetí vyhrál Šákjamuni podvodem, kdy měl vyhrát ten, komu jako prvnímu ve spánku rozkvetou pivoňky na kolenou. První pivoňka se rozvinula na koleni Maitréjovi, když tvrdě spal. Lstivý Šákjamuni ji utrl a dal na své koleni. Maitréja lež prohlédl a pronesl: *„Ty jsi ukradl moji květinu, a proto květy nepokvetou více než deset dní a rostliny neporostou víc než deset let.“* Protože už s Šákjamunim nechtěl mít nic společného, dobrovolně opustil zemi a prohlásil, že dokud bude vládnout Šákjamuni, tak v každé rodině se najde šamanka, nevěstka, vdova, zloděj a řezník. Planety půjdou proti sobě a srazí se. Přijdou tři tisíce mnichů a tisíc poustevníků. Pokud se to stane, svět bude spět k zániku. Za tři dny přišly tři tisíce mnichů a tisíc poustevníků a Maitréja utekl, jakmile je spatřil. Šákjamuni s mnichy se za ním vydali do hor, kde spatřili jelena a srnce. Šákjamuni dal mnichům opečené srnčí maso. V tu chvíli maso odhodili dva mniši a vykřikli, že nebudou maso jíst a stanou se svatými. Poté se proměnili v kameny a borovice v každém pohoří.⁸⁰

Přestože je Šákjamuni oblíbeným buddhou, v tomto mýtu hraje jednoznačně negativní roli. Když Maitréja dobrovolně ze světa odchází, jeho hrozby se částečně okamžitě naplňují a naznačují, že svět se začíná nacházet v chaosu a dřívější harmonie se už nikdy neobnoví.

⁸⁰ CHOI, Won-Oh, 2008, s. 24–26; GLOMB a LÖWENSTEINOVÁ, 2014, s. 197–201.

4.3 Porovnání mýtů

Podobný typ motivu soupeření sourozenců či jen bohů o vládu byl zaznamenán napříč celým světem. Již v Asii a vzdáleném Řecku existuje podobná báje, ve které se Athéna přela s Poseidonem o vládu nad Athénami. Vítězem byl ten, kdo dal městu lepší dar. Poseidonův dar byl pramen, který vytryskl ze země a Athéna darovala olivovník. Protože olej byl pro lid tím nejužitečnějším darem, vyhrála Athéna.⁸¹ Z hlediska Západu jsou nejznámějšími biblickými představiteli sourozenci Kain a Ábel. V biblickém příběhu byl Ábel Bohem potrestán za zabití svého bratra. I Susanoo byl později potrestán a vykázán z Vysoké nebeské pláně.

Začátek obou asijských mýtů je v pokojné vládě jednoho boha, v tomto případě Amaterasu a Maitréji. Na scénu přichází sourozenec či jiný bůh, kterému se zachtělo moci. Většinou bývá tento druhý bůh lstiví, špatný anebo rozpustilý. Sám Susanoo nebyl záporným božstvem. Příchozí božstvo navrhuje soutěž, ve které se ne vždy řídí pravidly. Když potom lstí vyhraje, dochází k pohromě. Sám Maitréja varoval Šákjamuniho, co nastane, pokud se zmocní vlády na zemi. Též bohyně Amaterasu se schovala a nastala tma, která symbolizuje okamžik, ve kterém dochází k chaosu a pohromám. Maitréja odchází neznámo kam a bohové se snaží Amaterasu šamanským rituálem vylákat z jeskyně. Jen v japonské verzi mýtu je krize zažehnána a nastolen pořádek.

V Mezopotámii je znám sumerský mýtus o Enkim a jeho sestře Ninmach, pocházející pravděpodobně z 18. století př. n. l. Bůh Enki přizve svoji sestru Ninmach, aby společně tvořili lidi. Alkoholem opojení sourozenci se pohádají a v důsledku toho stvoří šest nedokonalých bytostí. Později se přou o to, kdo je mocnější, nakonec se ale usmíří.⁸² Paralelu lze vidět v části japonského mýtu, ve které Susannoo vyzývá Amaterasu k soutěži a oba tvoří další božstva. Ninmach se stejně jako Amaterasu nakonec na svého bratra rozhněvá.⁸³ Příběhy spojuje nejen námět tvořícího aktu v zápalu soutěže, ale také hněv ženského božstva na svého bratra.

⁸¹ UERBACH a COTTERELL, 2007, s. 55.

⁸² *Mýty staré Mezopotámie: sumerská, akkadská a chetitská literatura na klinopisných tabulkách*. Přeložil Lubor MATOUŠ, Blahoslav HRUŠKA, Jiří PROSECKÝ, Jana SOUČKOVÁ. 1. vydání. Praha: Odeon, 1977, s. 334.

⁸³ Tamtéž, s. 113.

5 Mýty o zakladatelích zemí

V této části jsou obsaženy tři korejské mýty a jeden japonský. Dle korejského mýtu založil bájný Tangun, Princ santalového stromu, vnuk nejvyššího nebeského boha Hwanina, 3. října 2333 př. n. l. říši Čoson (Země jitřní svěžesti) a usadil se blízko dnešního Pchjongjangu. Faktem ovšem je, že o Tangunovi a jeho kultu neexistují žádné zprávy ani z prvního tisíciletí n. l. a není jasné, zda mýtus vznikl, aby se Korea dokázala vyrovnat Číně a Japonsku, anebo vlivem konfuciánství trvajícího několik století byl kult zapomenut. K jeho obnově došlo až v 19. století v rámci národního uvědomění.⁸⁴

Japonsko má také přesné datum legendárního založení císařství. Bájný císař Džinmu, pátý potomek bohyně Amaterasu, založil na Nový lunární rok, 11. února roku 660 př. n. l. japonské císařství a usadil se poblíž dnešní Ósaky. Společnou historickou minulost obou zemí se snažili podložit japonští historici, a nakonec ji využili jako záminku pro okupaci Koreje (1910). Území si nárokovali i kvůli mýtu, ve kterém je napsáno, že Susanoem sestupoval do říše lidí i jeho syn Itakeru, který se stal vládcem království Širagi (korejsky Silla).⁸⁵

5.1 Ko Čoson a zakladatel bájný Tangun

V dávných dobách vládl nebeské říši bůh Hwanin, který měl s vedlejší ženou syna Hwanunga. Protože byl nelegitimním synem, nemohl vládnout nebeské říši, a tak zatoužil sestoupit na zemi a vládnout lidem. Hwanin jeho přání vyhověl a v podnebesí mu vybral místo, ze kterého má vládnout a dal mu tři nebeské insignie. Hwanung sestoupil na duhovém oblaku na horu Tchebeksan spolu s třemi tisíci poddanými. Na místě byl santalový strom, kde bylo obětiště. Hwanung na něm vybudoval posvátné město a přijal titul Nebeský král. Řídil tři božstva, byli jimi vládce větrů Pchungbek, vládce deště Usa a vládce mraků Unsa.⁸⁶

V té době žili v jeskyni tygr a medvědice, kteří toužili po tom stát se lidmi. Hwanung byl laskavý, a tak je vyslyšel. Dal jim pelyněk, paličky česneku a přikázal, aby vše snědli a v jeskyni zůstali ve tmě sto dní. Tygr ale dlouho nevydržel a vyšel z jeskyně

⁸⁴ Korea dokonce zavedla letopočet podle Tangunovy éry, tzv. tangi. Během japonské okupace bylo počítání zrušeno, avšak Korejská republika se k němu v letech 1948–1961 vrátila viz JANOŠ, Jiří. *Japonsko a Korea: dramatické sousedství*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007, s. 33–35.

⁸⁵ JANOŠ, Jiří, 2007, s. 36.

⁸⁶ IRJON. *Samguk jusa: nepominutelné události Tří království*. Přeložili LÖWENSTEINOVÁ, Miriam; ZEMÁNEK, Marek. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 32; PUCEK, Vladimír; GENZOR, Jozef. *Vodopád Devíti draků: korejské mýty a pověsti*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1983, s. 19–21.

a člověkem se již nestal. Za to medvědice se po čase proměnila v ženu. Žena-medvědice se ale cítila na světě bez druhu sama a denně se modlila u santalového stromu, aby jí nebesa seslala dítě. Hwanunga se ženy-medvědice zželelo a v lidské podobě se s ní spojil. Poté porodila syna, který dostal jméno Tangun, Princ santalového stromu. Tangun vybudoval město Pchjongjang a zemi nazval Čoson, Země jitřní svěžesti. Později město přesunul do Asadalů a říši vládl tisíc pět set let. Nakonec ve věku 1908 let se proměnil v Ducha hor.⁸⁷

5.2 Kogurjo a zakladatel Čumong

Král Kumwa neboli Zlatý žabák potkal u řeky Ubalsu ženu. Žena mu prozradila, že je dcerou Habeka, vládce řek, a jmenuje se Juhwa, Vrbový květ. Byla vykázána z domu, protože sdílela beze sňatku lože se synem Nebeského vládce Hemosuem, který poté zmizel. Král Kumwa se rozpomněl, že právě Hemosu vypudil jeho otce ze severního Pujo. Se smíšenými pocity odvedl ženu na svůj dvůr a nechal ji zavřít v pokoji. Sluneční paprsky ji ozářily, počala a z levého podpaží porodila vejce. Král dal ze strachu vejce předhodit psům a prasatům, ale ti ho nepozřeli. Vyhodil vejce na cestu, ale žádný kůň ani kráva ho nerozšlapali. Poté dal vyhodit vejce na pole, ale tam ho ptáci a zvířata ochraňovala svými těly. Král zkusil rozbít skořápku, ale po nezdaru vejce vrátil matce, která je udržovala v teple, dokud se z něj nevylíhl krásný chlapec, syn Nebeského krále Hemosua a vnuk vládce vod Habeka.⁸⁸

Chlapec rostl nezvyklou rychlostí a v sedmi letech si sám vyrobil šípy a luk. Protože nikdy neminul cíl, dostal jméno Čumong. Král Kumwa měl sedm synů, ale žádný z nich se nevyrovnal Čumongovi. Jednou králův nejstarší syn Teso otce varoval, že by jim Čumong mohl přinést neštěstí, pokud se ho nezbaví včas. Čumong byl pověřen starat se o koně, silnému ryzákovi zapíchl jehlu pod jazyk a dával mu málo potravy, aby zhubl. Hubenému a neposednému koni dopřával, takže se z něj během pár dní stal na první pohled výstavní kůň. Při uspořádání honu přidělil král Čumongovi hubeného koně, ale stejně měl Čumong největší úlovek. Princ Teso mu ho ale ukradl a Čumonga přivázal ke stromu. Ponížený Čumong se rozhodl utéct se svými třemi přáteli. Pronásledování se dostali až k řece. Čumong volal k nebesům o pomoc, na to vodní želvy a ryby vytvořily most a nechali je přejít. Jakmile se dostali na břeh, objevili se jejich pronásledovatelé a most se ponořil. Čumongova družina došla až do Čolbonu, kde dal vystavět hlavní

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ PUCEK a GENZOR, 1983, s. 27–28.

město a prozatím se usadili v chatrči u řeky Pirjusu. Bylo mu dvanáct let⁸⁹, když zemi pojmenoval Kogurjo a vybral si rodové jméno Ko, Vznešený, a lidé mu říkali Tongmjong, Světlo Východu. Za vlády chanského císaře Jüan-tiho (37. př. n. l.) se prohlásil králem a nastoupil na trůn. Když se Čumong vznesl na nebesa, ponechal na zemi bičik vykládaný nefritem, který korunni princ vzal a pochoval na Dračí hoře.⁹⁰

5.3 Silla a zakladatel Hjokkose

V zemi Činhan bylo šest vesnic a každé velel náčelník, který sestoupil z nebes. Bylo to za vlády Předních Chanů, když se náčelníci sešli se svými potomky na kopci u řeky Alčchon. Hovořili o tom, že by potřebovali sjednotitele a vládce jednotného státu. Chtěli vybrat ctnostného člověka, který by řídil neposedný lid. Když vystoupili na výšinu, spatřili na jihu znamení, které zářilo jako blesk nad horou Jangsan, u Kohoutí studny Nadžong.

Na tom místě našli bílého klečícího a klanícího se koně. Jakmile je kůň spatřil, zaržál a rozlétl se k nebesům. Na místě zůstalo jen velké fialové vejce.⁹¹ Fialová a modrá byly jednoznačně kladné barvy a poukazovaly na harmonii.⁹² Proto fialová barva vejce symbolizovala příchod vládce, který nastolí řád a harmonii v zemi, která ji tolik potřebovala.

Vejce rozbili a vyšel z něj krásný chlapeček. Náčelníci se ujali chlapce a vykoukali ho ve Východním prameni Tongčchon. Chlapcovo tělo zářilo, zvířata ho následovala a tančila, nebesa i země se zachvěly, slunce a měsíc zářily jasněji, a proto chlapce pojmenovali Hjokkose⁹³.

Lid byl nadšen a pěl ódy na Syna nebes, avšak byla potřeba mu vybrat správnou nevěstu. Toho dne se objevila u studny Arjong ve vesnici Sarjang dračice v podobě slepice. Porodila z levého žebra krásnou holčičku, která měla rty ve tvaru ptačího zobáku.⁹⁴ Když ji vykoukali v prameni Wolsongu, zobák odpadl. Postavili palác na západním úpatí hory Namsan a obě děti tam vychovávali. Chlapec dostal přezdívku Pak (kor. dýně), protože byl z vejce, které se dýni podobalo. Dívku pojmenovali Arjong podle studně, u které se narodila. Když bylo dětem třináct let, nastoupili na trůn jako král

⁸⁹ V *Samguk sagi* se píše, že jeho věk byl 22 let.

⁹⁰ *Samguk jusa*, s. 40–42; PUCEK a GENZOR, 1983, s. 28–35.

⁹¹ Uvádí se, že vejce bylo též modré.

⁹² WINKELHÖFFEROVÁ a LÖWENSTEINOVÁ, 2006, s. 36.

⁹³ Jeho další jméno bylo Pulgunawang, v překladu znamenající „vládnout světu skrze světlo“.

⁹⁴ Existuje verze, že přilétl drak a zemřel. Když ho lidé rozřezali, vyskočilo z něj děvčátko.

a královna. Země se nazývala mnoha jmény, Sorabol, Sobol, Sara nebo Saro, známá byla ale až pod jménem Silla.

V šedesátém prvním roce své vlády král vystoupil na nebesa a za sedm dní se jeho tělo vrátilo na zem a roztříštilo. I královna opustila tento svět. Lidé je chtěli pohřbít společně, ale objevil se velký had a bránil jim. Pět částí králova těla bylo pohřbeno zvlášť do pěti hrobů, kterým se říká Hadí hroby.⁹⁵

5.4 Stát Karak a král Suro

Ačkoliv stát Karak (či Kaja) nacházející se na jihu Korejského poloostrova, nepatřil mezi největší království, informace o něm a ucelený mýtus o jeho založení je zaznamenán v kronice *Samguk jusa*.

Po stvoření nebes neměla země na tomto místě název ani vládce či úředníky, jen pouhých devět náčelníků, kteří vládli lidem. V den posvátné koupele *kjekok*, když se lidé obřadně omývali v horských vodách, aby očistili svá těla od neštěstí a nemoci, zaslechli zvláštní hlasy z hory Kudži. Hlas řekl, že ho seslala nebesa, aby založil nový stát a stal se jeho králem. Poručil, aby na vrcholku hory začali za doprovodu písně o želvě kopat zem. Z nebes se spustil fialový provázek se zlatou truhličkou obalenou červenou látkou. Otevřeli ji a bylo v ní šest zlatých vajec, která se další den proměnila v šest chlapců. Červená barva měla kladný i záporný význam. V tomto příběhu je však barvou mající význam životodárnosti a svatosti. Zlatá či žlutá je barvou vyhrazenou panovníkovi. Zlatá vejce tedy mají jasný význam.⁹⁶ Jeden z chlapců rostl rychle, pojmenovali ho Suro, usadili ho na trůn a zemi dali název Te Karak neboli Velký Karak, či Kaja. Ostatní chlapci se rozešli a stali se vládci ostatních pěti států Kaja.⁹⁷

V zemi Wanha žena krále porodila vejce, které se proměnilo v člověka, jeho jméno bylo Tcharhe. Vydal se do Velké Kaji a řekl králi, že si jde pro trůn. Suro se odmítl vzdát, a proto mu Tcharhe nabídl, že změní své síly pomocí magie. Suro se proměnil v orla a potom v krahujce, Tcharhe se proměnil v sokola a poté ve vrabce. Orel ani krahujec nezabili slabší ptáky, a proto se rozhodl Tcharhe ustoupit a odplout do Číny. Král Suro se později oženil s indickou princeznou⁹⁸, kterou mu poslala nebesa, jmenovala se Hwangok neboli Žlutý nefrit.⁹⁹

⁹⁵ *Samguk jusa*, 2012, s. 44–46; PUCEK a GENZOR, s. 40–42.

⁹⁶ WINKELHÖFFEROVÁ a LÖWENSTEINOVÁ, 2006, s. 36.

⁹⁷ *Samguk jusa*, s.143–144.

⁹⁸ Princezna se představila jako princezna z Ajódhja, což bylo indické království na severu Indie.

⁹⁹ *Samguk jusa*, s.144–146; PUCEK a GENZOR,1983, s. 47.

5.5 Ninigi no mikoto, vnuk bohyně Amaterasu

Bohyně Amaterasu se rozhodla postoupit Střední říši rákosových planin svému synu, božstvu jménem Vítěz vítězů, též nazývanému božstvem rýžových klasů, a nastolit tím řád. Avšak nejdříve jim říši musel postoupit Veliký bůh pozemské říše.

Amaterasu vyslala božstva na zemi, aby se tam dohodla. Když měl ale Vítěz vítězů nastoupit na trůn, požádal bohyni Amaterasu, aby místo něj vládl na zemi jeho narozený syn, Ninigi no mikoto¹⁰⁰, Bůh pokojných rýžových klasů. Bůh Ninigi se chystal sestoupit do Střední říše, když mu cestu zahradilo Překážející božstvo, aby ho provedlo na zemi a rozdělili se úlohy mezi pět hlavních božstev klanů.

Poté dala bohyně Amaterasu svému vnukovi Ninigimu tři klenoty. Byly jimi šperk s kameny *magatama*, zrcadlo, jímž byla bohyně vylákána z jeskyně (viz kapitola 6.1) a meč zvaný Sekáč trávy, který Susanoo získal ze zabité saně a daroval Amaterasu. Bůh Ninigi se snesl za doprovodu božstev na vrchol štítu Kudži v pohoří Takačiho v kraji Himuka v provincii Cukuši. Rozhodl se v tomto pozeňnaném kraji usadit a dal vystavět palác.¹⁰¹

5.6 Porovnání mýtů

Napříč světem byla, a někde stále je, role krále klíčová. V mytologii král symbolizuje lidstvo, má úzké vazby s božstvy, spojuje nebe a zemi, usměňuje kosmický řád, přírodní jevy a nese zodpovědnost za harmonii v zemi.¹⁰² Narození krále doprovází mytické znamení. V korejském případě je tímto znamením narození z vejce. Vejce mělo zajisté původ ve slunečním kultu, navíc ve staré korejštině neslo slovo *al* význam Slunce. Zakladatelé korejských království jsou sesláni nebesy, čímž je zdůrazněna jejich božskost.¹⁰³

Motiv zrození z vejce je známý již z Indie, odkud se tato idea mohla v pozměněné verzi předávat dál. Védský mýtus o stvoření popisuje, že svět vznikl, když z Višnuova těla vytryskl nespočet semen, a z každého vzniklo zlaté vejce.¹⁰⁴ Kosmické vejce bylo známé i v Africe, kde existuje mýtus o bohu Mebege, který stvořil vejce, ze kterého vylezli tři lidé.¹⁰⁵ Nejvhodnější námět k mýtům mohl pocházet z Číny. Mýtus o božském

¹⁰⁰ Celé jméno zní Pokojný nebeský jinoh pokojného nebe i pokojné země, vznešený bohatýr a bůh pokojných rýžových klasů.

¹⁰¹ *Kodžiki*, 2012, s. 102–116.

¹⁰² ROUX, Jean-Paul. *Král: mýty a symboly*. Přeložila Irena KOZELSKÁ. Praha: Argo, 2009, s. 30.

¹⁰³ WINKELHÖFEROVÁ a LÖWENSTEINOVÁ 2006, s. 164.

¹⁰⁴ AUERBACH a COTTERELL, 2007, s. 146.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 250.

původu dynastie Šang má dvě verze, v první nebeský bůh poručil nebeskému ptáku porodit zakladatele dynastie. Ve druhé verzi snědla dívka Ťian Ti vejce a otěhotněla.¹⁰⁶

Ninigi je jediný, kdo pochází z přímého rodu sluneční bohyně. Avšak potomci slunečních bohů jsou známé téma, které vyplynulo přirozeně. Protože bylo slunce jednou z nejdůležitějších součástí lidského života, zrodil se kult slunce. Poté byla jen otázka času, až se idea krále a slunce propojí. Bylo tomu již u Inků nebo v Egyptě, ve kterém byl faraon považován za syna boha slunce Re.

Rozdíl mezi korejskými zakladatelskými mýty vidíme v mýtech o království Silla a státu Kaja. V mýtech o založení Ko Čosonu a Kogurja zakladatel státu sestupuje z nebes a narodil se vedlejší ženě Nebeského císaře. V Sille a Kaje zakladatel pochází z nebes, ale na svět přichází až v podobě vejce. Poté si zakladatel hledá družku, aby mohl ustanovit dalšího následníka trůnu, zřídít v zemi pořádek a naučit lid dobrému hospodaření a zemědělství.

Asi nejdůležitější společný prvek zakladatelských mýtů o Tangunovi a Ninigim jsou tři insignie, které dostal Hwanung od svého otce a Ninigi od Amaterasu. Nejen že počet je stejný, ale můžeme jednoznačně určit, že mezi posvátné předměty patřil meč.¹⁰⁷ Protože byl japonský mýtus sepsán o několik století dříve, lze ho považovat za originálnější. Tyto tři insignie neznačí pouhé dary, ale symboly monarchie a tři funkce krále, které byly známé i indoevropskému světu. Jednalo se o funkci náboženskou, válečnickou a zemědělskou. V asijském pojetí není jasný předmět pro zemědělskou roli, ale je zde symbolické číslo tří objektů, které zaručovaly božský původ a moc. Náboženskou funkci plní korálky *magatama* a zrcadlo, válečnickou pak meč.¹⁰⁸

Dalším bodem je přítomnost tzv. *axis mundi* v podobě sestoupení na horu či kopec. Vyvýšenina neboli „pupek světa“ či „střed země“ symbolizuje tato místa jako spojení nebes a země. Věřilo se, že je to přechodný bod, a právě proto zde sestupovali vládci nebeského původu. Stavěli na kopcích své paláce a obětní místa, aby měli blíže k bohům. Druhá polovina mýtu o Tangunovi se zdá být opravdu originálním korejským mýtem.

Mýtus o Čumongovi, zakladateli nejsevernějšího království, se liší nejvíce od ostatních především tím, že nesestoupil na horu. Zároveň je ale téměř totožný s částí čínského mýtu. Jedná se konkrétně o Zpěv o zrození v Knize písní, který pochází již z 11.–10. st. př. n. l. „*Ach, pohodili ho na pěšině, buvoli ovce ho hřáli. Ach, pohodili ho*

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 187.

¹⁰⁷ V *Samguk jusa* nejsou insignie přesně vyjmenovány, pouze meč. Mezi insignie byl mohl patřit šperk, zrcadlo nebo služebnictvo, které následovalo Tanguna.

¹⁰⁸ ROUX, Jean-Paul, 2009, s. 91.

v hustém lese, našel ho tam dřevorubec. Ach, pohodili ho na chladný led, ptáci ho přikryli křídly. “¹⁰⁹ Protože Kogurjo sousedilo s Čínou, je pravděpodobné, že se mýtus inspiroval Knihou písni.

Sillská královna Arjong byla zrozena z žebra dračice a zakladatel Kogurja Čumong se zrodil své matce z podpaží. Svůj protějšek mají tato zrození i v japonské verzi a to, když bůh Izanaki rozsekal boha ohně a z jeho částí se zrodili noví bohové. Když Izanaki prováděl očistu v řece, z levého oka se zrodila bohyně slunce Amaterasu, z pravého oka božstvo měsíce Cukijomi a z nosu se zrodil bůh Susano. Mýtus s podobným motivem pochází z nejstarších dob a je obsažen v babylonském eposu *Enúma eliš*, ve kterém Marduk z mrtvého těla Tiamat stvoří zemi a nebesa.¹¹⁰

V příběhu království Silly dostává král přezdívku Pak, tedy dýně či tykev. V Číně tykev byla symbolem tajemství magie, vědy a nesmrtelnosti.¹¹¹ Dalším čínským vlivem v mýtu byl symbol draka, který se šířil z Číny a byl především kladný. Přítomnost draka v blízkosti lidí byla znamením příznivých okamžiků, jak tomu bylo při zrození Arjong.¹¹² Konkrétně se jednalo o dračici-slepici, tedy opeřeného, okřídleného draka. Čínský okřídlený drak *jing-lung* se velice liší od japonského draka *hairjú*, a proto je velice pravděpodobné, že motiv tohoto draka přešel z japonských ostrovů do Silly.¹¹³ V japonské mytologii je ve spojitosti s drakem nejznámější mýtus o bohu Susanoovi, který zabil osmihlavého a osmiocasého draka a získal meč zvaný Sekač trávy.

Čumong, královna Arjong a sillský král Hjokkose byli po narození vykoupáni v řece, což se dá vyložit jako akt očisty. V mýtu o státě Karak se přímo píše o existenci dne posvátné koupele, která byla nazývána *kjekok*. Především v Japonsku byla a je rituální očista důležitou součástí života. V *Kodžiki* je detailně popsána očista Izanakiho poté, co se vrátil z podsvětí *jomi*. Ve střední hloubce proudu se ponořil, smyl z těla nečistotu a vznikla tři božstva. Poté se myl na dně vodního toku a opět ve střední hloubce, a nakonec se očistil na hladině, přičemž vznikala další božstva. Podle Macumury je to detailní popis očisty, kterou prováděli rybáři.¹¹⁴

¹⁰⁹ Cit. In: ČERNÁ, Zlata a kol. *Duchovní prameny života: stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích*. 2. vydání, rozš. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 366–377.

¹¹⁰ ARMSTRONG, Karen, 2006, s. 68–69.

¹¹¹ GUTER, Josef. *Bohové a symboly staré Číny: slovník čínské mytologie*. 1. vydání. Praha: Brána, 2005, s. 195.

¹¹² KROČA, Slavko. *Drak: symbolismus a mytologie*. 1. vydání. Praha: Nová Akropolis, 2012, s. 43.

¹¹³ Tamtéž, s. 92.

¹¹⁴ Historický kritik Macumura Takeo viz *Kodžiki*, s. 59–60.

Zrození z vejce není Japonsku blízké, ale v Koreji to byl běžný námět. Obecně jedna z nejstarších kosmogonických představ je o vesmírném zárodku. Ve védském období v Indii si takto představovali vznik všeho.¹¹⁵ V hinduismu pokračuje představa zlatého vejce, ze kterého se zrodil Brahma. V Manuově zákoníku se píše, že Vznešený pobýval rok ve vejci a pak svojí myšlenkou vejce prolomil.¹¹⁶ V Egyptě se rovněž vyskytuje motiv kosmického vejce, ze kterého vzešli bohové.

Nemalou roli hrají v mýtech zvířata. Čumongovi pomohly ryby a mořské želvy překonat řeku. V japonském mýtu se dostalo pomoci císařovně Džingú, když obětovala všem bohům a její vojska v lodích byla přenesena hejny ryb až ke břehům korejského království Silla.¹¹⁷

Nelze se ubránit myšlence, zda se zakladatelský mýtus nerozšířil z Korejského poloostrova do Japonska. V dobách, kdy korejská království již měla určitou ucelenou představu o jejich původu, mohla započnout migrační vlna, která se usadila na severním Kjúšú. Korejci se mohli smísit s původním obyvatelstvem a dostat se jakožto vyspělejší národ do vládnoucí vrstvy. Bylo tedy možné, že založili stát Jamatai a dali mu představu o nebeském původu, která jim samotným byla vlastní. Ovšem, že toto jsou pouhé spekulace přinášející zajímavý náhled na věc.

¹¹⁵ ČERNÁ, Zlata a kol., 1997, s. 244.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 272.

¹¹⁷ *Kodžiki*, s. 206–207.

6 Mýtus o Jonorangovi a Seonjo

Mýtus o lidském páru Jonorangovi a Seonjo nepatří mezi mýty zakladatelské ani stvořitelské. Jeho významnost a jedinečnost pro tuto práci spočívá ve dvou faktech. Zaprvé mýtus obsahuje schéma uvržení světa do chaosu, tmu a šamanistický rituál, který vše napraví. Stejně schéma obsahuje i mýtus o Amaterasu a jejím vylákání z jeskyně pomocí šamanistických technik.

Za druhé je mýtus o Jonorangovi a Seonjo příběhem, který byl zaznamenán v Koreji i v Japonsku, ačkoliv japonská varianta líčí vztah mezi párem poněkud odlišně. Oba mýty vypráví o páru žijícím na Korejském poloostrově. Zvlášť se muž i žena dostanou do Japonska a stanou se váženými lidmi.

V Sille za krále Adalla (154–184) žil u řeky Hjonsang muž Jonorang, který měl za ženu Seonjo. Jonorang lovil ryby a sbíral řasy, zatímco Seonjo tkala hedvábí. Tuze se milovali a žili skromným životem. Jednoho dne se vracel Jonorang domů, když šlápl na balvan, který se zatřásl a muže začal unášet na moře. Za několik dnů balvan doplul až k Japonsku. Lidé země Wa ho vítali, a protože připlul na kameni, tak ho považovali za boha a ustanovili králem.

Mezitím nešťastná Seonjo všude hledala svého muže, nakonec došla až k balvanu, kde našla mužův sandál, ale než se nadála, balvan, na který se postavila, ji unášel do země Vycházejícího slunce. Lidé ji vítali jako královnu a muž se ženou se opět shledali. Avšak v Sille se udály hrozné věci, slunce a měsíc pohasly a zemi zahalila tma.

Když se sillský král dozvěděl, že právě Jonorang a Seonjo byli zdrojem životní síly slunce a měsíce, vyslal do Japonska posla. Jonorang se ale odmítal vrátit, protože to byl osud a přání bohů, aby setrval zde. Přesto chtěl své zemi pomoci, a tak předal poslovi štoček hedvábí, který tkala Seonjo a obsahoval životní síly obou dvou. Sillský král poté hedvábí obětoval a vše se vrátilo do obvyklého stavu. Místo, kde král hedvábí obětoval, bylo nazváno Jongil, Vítání slunce.¹¹⁸

6.1 Podoba s mýtem o vylákání bohyně Amaterasu z jeskyně

Když se bohyně slunce Amaterasu ukryla v jeskyni a vchod zavalila velikým balvanem, na Vysoké nebeské pláni a na zemi nastala tma. Božstva se dlouho radila, až vymyslela plán, jak bohyni vylákat ven. Ze světa věčnosti přivedla tetřevy a přiměla je kokrhat, nechala vyrobit kovové zrcadlo a pěst set perel. Rozpálila jelení kost a použila

¹¹⁸ PUCEK a GENZOR, 1983, s. 119–121.

ji k věštění, na pět set stromů uvázala šňůrky korálek *magatama* a do větví umístila zrcadlo a oděv duchů. Nebeská hudebnice Ame no Uzume tančila na převráceném vědru obscénní tanec a všichni se smáli a bavili, protože prý měli novou bohyni. Amaterasu zvědavě vyhlédla ze své skrýše, když před ni božstva dala zrcadlo a Amaterasu spatřila sama sebe. Potom ji Mužný nebeský silák vytáhl z jeskyně a jiné božstvo jí uvázalo provaz se slovy, že již nesmí do jeskyně, načež opět nastalo světlo.¹¹⁹

Druhá část příběhu o Jonorangovi a Seonjo koresponduje s mýtem o bohyni Amaterasu. Jedná se o zatmění slunce a všude panující tmu, kterou napraví šamanický rituál. Tma symbolizuje chaos a zánik. Spálení kosti jelena a věštění z ní je nejstarší známá technika známa již ve staré Číně. Běžně se věstilo podle prasklin na kostech či na želvím krunýři.¹²⁰ V předhistorických dobách, a ještě v 6. a 7. století byly na japonském císařském dvoře praktikovány šamanistické rituály, které se s příchodem buddhismu přesouvaly od dvora mezi obyčejné lidi. Kulturní vlivy, mezi nimi i šamanismus, přišly nejen z kontinentu, z Číny a Koreji, ale i z Polynésie a Melanésie.¹²¹

Aby se vše dalo do původního stavu, bylo potřeba šamanistického rituálu, který prováděla božstva pro bohyni Amaterasu. Všechny vyjmenované postupy měly svůj řád a účel, božstva odříkávala modlitbu, jiná bohyně tančila a kolem byly rozestavěny obřadní předměty. Dalším japonským příkladem šamanistického rituálu může být smuteční obřad Mladého nebeského reka. Pozůstalí se převlékli za ptáky, protože se věřilo, že ptáci odnesou duši, kterou symbolicky doprovázeli na onen svět.¹²²

Sillský král provedl obřad obětování, aby se navrátilo slunce. Oba mýty tak splňují obecný princip zkázy, chaosu a nového začátku. Zkázou lze chápat činy boha Susanoo a okolnosti, které vedly ke tmě, která symbolizuje chaos. Stejně tak Jonorang a Seonjo, ačkoliv se nejednalo o doslovnou zkázu, princip tmy a příchod chaosu kopírují.

6.2 Paralela japonského příběhu o Ame no Hihokovi

V dávných dobách měl sillský král syna jménem Ame no Hihoko, který jednou potkal muže nízkého postavení. Protože se mu muž zdál podezřelý z porušení buddhistické zásady, chtěl ho dát do vězení. Muž ho ale uplatil rudou perlou, kterou získal od ženy, která počala zvláštním způsobem. V močálu Agu numa, který se nacházel na jihu Korejského poloostrova, v království Silla, jedna žena odpočívala, když v tom ji

¹¹⁹ *Kodžiki*, s. 69–73.

¹²⁰ ČERNÁ, Zlata a kol, 1997, s. 356.

¹²¹ WINKELHÖFEROVÁ a LÖWENSTEINOVÁ 2006, s. 142.

¹²² Více o mýtu v kronice *Kodžiki* na s. 105.

ozářily sluneční paprsky, otěhotněla a porodila rudou perlu. Muž toho byl svědkem a o perlu ji požádal. Ame no Hikoko si perlu odnesl a perla se proměnila v dívku. Protože si dívky ale nevážil, nasedla na člun a utekla zpět do svého rodného Japonska. Princ se ji rozhodl pronásledovat, ale vylodil se v provincii Tadžima a přivezl s sebou vzácné předměty. V Tadžimě se usadil a oženil, z jeho potomků pocházela i císařovna Džingú.¹²³

Nejenže se doba vyprávění o Jonorangovi a Seonjo přibližně shoduje s japonským příběhem o Ame no Hihokovi, ale v podstatě popisuje jednu událost ze strany obou zemí. Příběhy se sice trochu liší, ale fakt, že oba páry připluly z království Silla na japonské břehy, je zásadní. Jonorang a Ame no Hihoko byli lidmi bráni za vysoce postavené. Do japonské verze mýtu proniká i prvek buddhistického učení a zároveň typ mýtu, ve kterém žena otěhotní paprsky slunce a počne vejce, v tomto případě rudou perlu.

¹²³ *Kodžiki*, 2012, s. 230–232.

Závěr

Cílem této bakalářské práce byla komparace japonských a korejských mýtů se zaměřením na jejich společné a odlišné rysy. Dále byly případně dohledány mýty jiných národů, které se jim podobají. Na základě podrobného představení dílčích mýtů byly mýty následně srovnány. K mýtům byly též dohledány některé paralelní mýty, které pocházely často z Číny, neboť ta je nejen geograficky oběma zemím blízká, ale také měla v minulosti na Japonsko i Korejský poloostrov velký vliv.

Jako první vyvstala potřeba vysvětlit co je mytologie, čím se tento obor zabývá a co vůbec mýtus je. Filolog a indoevropeista Jaan Puhvel význam slova rozvíjí o ideu, že mýty jsou vyjádřením myšlenkových modelů, kterými jsou vysvětlovány okolní jevy, příčina bytí i budoucnost. Je důležité pochopit, jak si primitivní lidé představovali svět a jevy kolem sebe, které si nedokázali vysvětlit. Mýty byly též obrazem nebeského světa a pomocí rituálů, jak v podobě recitace, tak v podobě předvádění mýtu, se lidé přibližovali bohům. V takových situacích hrál důležitou roli šaman. Právě v Koreji je úloha šamanů, nyní spíše šamanek, doposud důležitá a tvoří část korejské identity. Šamanské prvky nacházíme i v Japonsku a jeho mytologii. Základních motivů mýtů, tzv. *mytologémat*, existuje mnoho, ale jen několik se jich opakuje stále dokola. *Mytologémata* se podařilo určit, a dokonce nalézt podobná témata i ve starých mýtech jiných zemí. Je samozřejmé, že v nich zaznamenáváme jisté odlišnost vzhledem k odlišnostem různých kultur a jejich chápání světa.

Prvními porovnávanými mýtickými příběhy jsou mýty stvořitelské. Obecným mytologématem stvořitelských mýtů je počáteční chaos, ve kterém demiurg nastolí pořádek a tvoří vše živé i neživé. Dále nastává většinou katastrofa, po které nynější svět neodpovídá původnímu, dokonalému světu. V japonském i korejském mýtu je *actus essendi* samovolný a chybí zde počáteční tvůrce, stejně jako v korejské buddhistické písni. Je bráno na vědomí, že korejská píseň není původní a je velice ovlivněna buddhistickým myšlením, ale i přes tento fakt nám přináší zajímavou verzi stvoření a pravděpodobně jeden původní prvek, a to existenci dvou měsíců a dvou sluncí. Velice podobný mýtus byl zaznamenán, jak v Číně, tak v indickém státě Arunáčalpraděš v domorodém kmeni Apatani. Mýtus se shoduje s korejskou verzí, a tak se nelze ubránit dojmu, že právě toto místo v Himalájích bylo místem původu tohoto mýtu.

Japonský mýtus je plný často opakujících se *mytologémat*, přestože japonské ostrovy byly v částečné izolaci od okolního světa. Kosmos je zobrazen jako praoceán,

což je jedna z nejstarších představ lidstva, která byla známá např. již v Mezopotámském eposu *Enúma eliš*. Dále zde vystupují první tři bezpohlavní neviditelná božstva, kterým je přikládán čínský vliv, a je možné, že božstva byla doplněna do mýtu později. Druhým motivem je akt tvoření sourozenců, kteří se stávají partnery. Téma incestního páru nebylo ojedinělé ani v Číně ani v Egyptě, kde bůh Atum stvořil božský pár, boha Šu a bohyni Tefnut, kterým dal za úkol tvořit na zemi i na nebi. V Číně incestní pár může znamenat symboliku sil jin a jang jakožto existenci dvou sil, které se doplňují. V Indii měla božstva také své protějšky, příkladem může být bůh Višnu a jeho protějšek bohyně Lakšmí.

Třetím *mytologématem* je oběť. Nejenže Izanaki a Izanami museli obětovat své první dítě, i sama Izanaki se stala obětí, ke které došlo při aktu tvoření. Určitou analogii tvoří védský mýtus o Jamovi a jeho bratru-dvojčeti Manuovi. Jama umírá a odchází do podsvětí stejně jako Izanami, která umírá při plození a odchází do podsvětí *jomi*.

Druhou dvojicí porovnávaných mýtů je souboj o vládu bohyně Amaterasu a jejího bratra Susanooa v japonském mýtu a Maitréji a Šákjamuniho v mýtu korejském. Mytologéma soupeření o moc a vládu je jedno z nejopakovanějších. Po porážce jednoho z aktérů dochází k obnově chaosu, katastrofě a případnému následnému obnovení řádu, což oba mýty částečně splňují. Obdoba mýtů s takovýmto tématem byla nalezena nejen v Sumeru, ale také v Řecku.

Třetí a nejrozsáhlejší komparací jsou mýty o zakladatelích zemí. Jedná se o čtyři mýty korejské a jeden japonský. Je až pozoruhodné, jak se sobě všechny mýty podobají. Společným prvkem je hora, *axis mundi*, na kterou většina zakladatelů sestupuje. Tři korejští králové pocházejí z vejce, které má původ ve slunečním kultu a japonský zakladatel je vnukem sluneční bohyně. Narození z vejce a tzv. kosmické vejce nacházíme nejen v Indii, ale i v Africe a v Číně. Dalším, asi nejvýraznějším společným bodem je sestoupení zakladatele korejského Ko Čosonu Tanguna a japonského Ninigiho na zemi. Oba dostávají tři insignie na znamení jejich božského původu a královské funkce. Nelze se ubránit myšlence, zda nemohl existovat národ, který na Korejském poloostrově měl takovéto ucelené představy a připlul do Japonska, kde se stal vládnoucí vrstvou a dal lidu určitou představu o božském původu. Každý korejský mýtus má s tím japonským něco společného, ať už je to rituál očisty, přítomnost draka nebo pomoc od vodních živočichů. Odlišností v mýtech není málo, nicméně hlavní osa mýtu je ve všech příbězích jasná a obdobná.

Posledním porovnávaným mýtem je korejský mýtus o Jonorangovi a jeho ženě Seonjo. Srovnáván je na základě podobného kontextu s japonskými mýty o vylákání

bohyně Amaterasu z jeskyně a s mýtem o Ame no Hihokovi. V prvních dvou příbězích se jedná o téma uvržení do chaosu, všudypřítomné tmy a šamanského rituálu navracejícího dění do pořádku. Srovnání s mýtem o silském princí Ame no Hihokovi v kronice *Kodžiki* vypráví o jedné události, která je zaznamenána jak již ve zmíněné kronice, tak i v kronice *Samguk jusa*. Příběhy se poněkud liší, ale v podstatě vypravují jednu událost ze dvou pohledů. Navíc do japonského mýtu proniká námět početí slunečními paprsky a narození se z rudé perly, která může být považována za obdobu vejce. Tento mýtus je tak dalším spojujícím bodem mezi Korejským poloostrovem a Japonskem.

Z výše stručně shrnutých korejských a japonských mýtů vyplývá, že jejich mytologie se v mnohém neliší. Společných prvků a *mytologémat* mají mnohem více než těch odlišných. Bohužel v Koreji nenalézáme ucelený mýtus o vzniku světa, který by významně napomohl k porozumění tehdejšího korejského národa a jeho náhledu na svět. Jedním z mála dochovaných rysů původního náboženství je stálá přítomnost šamanů v obou zemích a v Japonsku především důraz na rituální očistu.

Seznam pramenů a literatury

Primární literatura

IRJON. *Samguk jusa: nepominutelné události Tří království*. Přeložila Miriam LÖWENSTEINOVÁ a Marek ZEMÁNEK. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-176-7.

Kodžiki: kronika dávného Japonska. Přeložil Karel FIALA. 1. vydání. Praha: ExOriente, 2012. ISBN 978-80-904246-9-2.

Sekundární literatura

ARMSTRONG, Karen. *Krátká historie mýtu*. Přeložil Štěpán KOVAŘÍK. 1. vydání. Praha: Argo, 2006. SBN 80-7203-750-1.

AUERBACH, Loren; COTTERELL, Arthur, ed. *Mytologie: bohové, hrdinové, mýty*. 1. vydání. Přeložil Vladimír ČADSKÝ. Praha: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-778-4.

BLACKBURN, Stuart H. *Himalayan Tribal Tales: Oral Tradition and Culture in the Apatani Valley*. 1. vydání. Boston: Brill, 2008. ISBN 978-80-7209-778-4.

BOHÁČKOVÁ, Libuše; WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Vějíř a meč: kapitoly z dějin japonské kultury*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987. 11-092-87.

ČENĚKOVÁ, Jana a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. 1. vydání. Praha: Portál, 2006. 80-7367-095-X.

ČERNÁ, Zlata a kol. *Duchovní prameny života: stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích*. 2. vydání, rozš. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-7021-223-3.

ECKERT, Carter J. *Dějiny Koreje*. Přeložily Marta BUŠKOVÁ, Štěpánka HORÁKOVÁ a Miriam LÖWENSTEINOVÁ. Praha: Lidové noviny, 2001. Dějiny států. ISBN 80-7106-411-4.

ELIADE, Mircea. *Mýtus o věčném návratu: archetypy a opakování*. 2., opr. vydání. Přeložila Eva STREIBINGEROVÁ. Praha: Oikoymenh, 2009. ISBN 978-80-7298-388-9.

GLOMB, Vladimír; LÖWENSTEINOVÁ Miriam. *Korejská náboženství*. 1. vydání. Praha: Togga, 2014. ISBN 978-80-7476-066-2.

GUTER, Josef. *Bohové a symboly staré Číny: slovník čínské mytologie*. 1. vydání. Praha: Brána, 2005. ISBN 80-7243-263-X.

HENSHALL, Kenneth G. *Historical Dictionary of Japan to 1945*. Lanham: The Scarecrow Press, Inc., 2014. ISBN 978-0810878716.

CHOI, Won-Oh. *An illustrated guide to Korean mythology*. Folkestone: Global Oriental, 2008. ISBN 1905246609.

JANOŠ, Jiří. *Japonsko a Korea: dramatické sousedství*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1503-7.

KISTER, Daniel A. *Korean shamanist ritual: symbols and dramas of transformation*. 1st edition. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1997. OCLC 946809791.

KROČA, Slavko. *Drak: symbolismus a mytologie*. 1. vydání. Praha: Nová Akropolis, 2012. ISBN 978-80-86038-61-2.

KŘIVÁNEK V.; KUPCOVÁ H. *Malý slovník literárních pojmů a autorů*. 1. vydání. Praha: Scientia, 1994. ISBN 80-85827-15-8.

LABUS, David. *Japonsko-Stručná historie států*. 1. vydání. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-426-5.

Mýty staré Mezopotámie: sumerská, akkadská a chetitská literatura na klínopisných tabulkách. Přeložil Lubor MATOUŠ, Blahoslav HRUŠKA, Jiří PROSECKÝ, Jana SOUČKOVÁ. 1. vydání. Praha: Odeon, 1977. OCLC 4973443.

PUCEK, Vladimír; GENZOR, Jozef. *Vodopád Devíti draků: korejské mýty a pověsti*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1983. 13-732-83.

PUHVEL, Jaan. *Srovnávací mytologie*. Přeložil Václav PELÍŠEK. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-177-8.

REISCHAUER, Edwin O.; CRAIG; Albert M. *Dějiny Japonska*. Přeložili David LABUS a Jan SÝKORA. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-391-6.

ROUX, Jean-Paul. *Král: mýty a symboly*. Přeložila Irena KOZELSKÁ. Praha: Argo, 2009. ISBN 978-80-257-0205-5.

WERNER, Karel. *Náboženské tradice Asie. 2, Jihovýchodní Asie, Čína, Korea a Japonsko*. 2., rozš. a zrev. Vydání. Bratislava: CAD Press, 2008. ISBN 978-80-88969-30-3.

WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta; LÖWENSTEINOVÁ, Miriam. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*. 1. vydání. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-265-1.